

”Den svenske talibanen”

- En analys av svenska nyhetsberättelser

Abstract

On December 20, 2001, the Swedish citizen Mehdi Ghezali was captured on the border between Afghanistan and Pakistan. Ghezali spent the following 930 days in U.S. captivity, without being charged with any crime. My aim in this essay is to analyze how Ghezali was portrayed in three Swedish newspapers under and after his captivity, two nationwide and one local newspaper based in Ghezali's hometown. My purpose is to see whether Ghezali's identity is constructed differently in the three newspapers, as regards The Other, Stereotypization, etc. I have found that Ghezali has been included into the We-group to a greater extent in the local media than into the national identity portrayed by the nationwide press. The result suggests that the differences between the two national papers in political views and format do not have any effect on the portrayal of Ghezali. This implies that in this case the national and local identity structures do not reinforce and legitimize each other, like some researchers have claimed. In contrast I have found a strong divergence between these identity constructing levels.

Keywords: Mehdi Ghezali, narrative, identity, media, newspapers, national – local, The Other, stereotypes

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställningar.....	5
1.2 Avgränsningar.....	5
1.3 Metod.....	6
1.3 Disposition.....	7
2. Teori.....	8
2.1 Den Andre.....	8
2.2 Invandrarkillen.....	10
2.3 Offerhjälten.....	11
2.4 Stereotyper.....	13
3. Nyhetsberättelsen.....	14
3.1 Nyhetslogik.....	14
4. Analys.....	16
4.1 Period 1.....	16
4.1.2 Sammanfattning Period 1.....	20
4.2 Period 2.....	21
4.2.1 Sammanfattning Period 2.....	24
4.3 Period 3.....	25
4.3.1 Sammanfattning Period 3.....	29
4.4 Sammanfattande analys.....	30
5. Slutsatser.....	33
6. Referenslista.....	34

1 Inledning

**”Han var glad och trevlig. Men han var en av de där killarna som inte var med och sålde bingolotter för att få in pengar. Jag betalade ibland för honom ur egen ficka”
- Mehdi Ghezalis fotbollstränare i Aftonbladet**

Den 20 december 2001 greps den 22-årige svenske medborgaren Mehdi Ghezali av pakistansk militär vid gränsen mellan Pakistan och Afghanistan. Ghezali färdades tillsammans med ett flertal andra unga män, några av dem beväpnade. Via fax samma dag informerades Utrikesdepartementet av den svenska ambassaden i Islamabad att en av landets medborgare sitter fängslad i Centralfängelset i den pakistanska staden Kohat. Ingen representant för den svenska regeringen får träffa Ghezali. Den 18 januari meddelade amerikanska regeringskällor att den svenske fången i Pakistan transporterats till den amerikanska militärbasen på Guantanamo, Kuba. Detta är början på Ghezalis 930 dagar långa vistelse i det amerikanska fånglägret. Ghezali ställs aldrig inför någon form av domstol och får inte veta vad han är anklagad för. UD får vid sammanlagt tre tillfällen besöka Ghezali och då med amerikanska militärer närvarande. Den 7 juli 2004 lämnas beskedet från amerikanska myndigheter att Ghezali skall frisläppas, och dagen efter hämtas han på Kuba med det svenska regeringsplanet.

Under tiden i fångenskap offentliggörs knappt någon information om Ghezalis tillvaro på Kuba av USA. Ändå skrivs spaltmeter om honom i svenska tidningar. Vem är då den Mehdi Ghezali som Sverige får möta? Är det örebroaren som gillade fotboll, tjejer och att fika med kompisar? Eller är det den arga invandrarkillen som skyllde allt på USA och har kopplingar till al-Qaida? I denna uppsats vill jag visa på den bild som har getts av Mehdi Ghezali i svenska tidningar under och efter hans fångenskap.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studien i denna uppsats handlar om svensk nyhetsjournalistik kring den Andre, och hur nyhetsmedier på olika sätt upprättar eller befäster gränser mellan svenskhet och de som står utanför denna norm. Historiskt sett har nationella identiteter såsom den svenska konstruerats genom gränsdragningar mellan inre och yttre, mellan Oss och Andra, mellan det svenska och icke-svenska. Den tes jag vill driva i uppsatsen är att denna gränsdragningsprocess fortsätter i dagens nyhetsjournalistik genom att nationen gestaltas i en idealiserad form samt att rutinemässiga kategoriseringar och generaliseringar av Andra oblygt förs fram på tidningsuppslag. En av mina grundsatser i uppsatsen är alltså att nyhetsjournalistiken deltar i ett nationellt och kulturellt identitetsskapande.

Nyhetsjournalistiken har givetvis speciella drag, vilka regleras av de konventioner som omger nyhetsskapande. Icke desto mindre tillskrivs denna stor vikt eftersom den skall eftersträva objektivitet och balans. I den mån nyhetstexterna ger uttryck för alienering och kategoriseringar skapar den också effekter i samhället. Således har det sätt frågorna konstrueras på i nyhetsrapportering ett genomslag för definitioner och tolkningsramar i samhället i stort. Jag utgår i min uppsats från att nyhetsjournalistik riktar uppmärksamhet mot vissa håll och förser människor med modeller för hur de ska tänka kring bland annat frågor om etnicitet. Detta i sin tur påverkar det offentliga samtalet till att röra sig inom vissa ramar som legitimerar vissa diskurser och därigenom erbjuder en föreställd gemenskap, svenskheten.

I fallet Mehdi Ghezali ställs många av nyhetsjournalistikens identitetsskapande mekanismer på sin spets. Detta är ett resultat av det stora ”identitetsbibliotek” som Ghezalis person utgör. Han är svensk, muslim, har invandrarbakgrund och samtidigt satt mitt i ett storpolitiskt skeende.

Syftet med denna uppsats är att undersöka de identitetsskapande mekanismer som nyhetsjournalister använt för att konstruera en medial bild av Ghezali, samt att identifiera huruvida tidningarna har valt en enhetlig konstruktion. Detta kan i sin tur bidra till insikt om vilka symboler som i Ghezalis fall får konstituera svenskheten, som han står utanför. Mina huvudsakliga frågeställningar inför uppsatsen blir alltså:

- Hur konstrueras bilden av Ghezali i svenska tidningar ur ett Andre-perspektiv över tid?
- Är denna bild enhetligt beskriven i olika tidningar, eller förekommer olikheter i beskrivningarna?

1.2 Avgränsningar

Jag har i min uppsats valt att fokusera på tre tidningars rapportering kring fallet Mehdi Ghezali. Valet av tidningar utgörs av Aftonbladet, Svenska Dagbladet och Nerikes Allehanda. Mellan dessa tre tidningar finns potentiellt intressanta spänningsfält som har motiverat mitt val. Aftonbladet, idag nordens största dagstidning, med röd politisk färg ställs emot den blåa SvD. Att det skulle finnas en potentiell politisk källa till avvikelser i nyhetsrapporteringen mellan de två tidningarna kan vara en befogad arbetshypotes. Aftonbladet, vars band till den

socialdemokratiska regeringen genom historien har varit starka, kan ha incitament att se blidare på UD:s ingripande i fallet. Även efterspelet till själva fångenskapen, då regeringsplanet utnyttjades för hemtransport av Ghezali, kan ha gett upphov till starkare reaktioner från den borgerliga pressen. Att det är just USA som gripit Ghezali kan också ha ett genomslag i nyhetsrapporteringen, då det inom socialdemokratien och s-pressen finns en historisk bakgrund av misstro mot landets utrikespolitiska agerande. SvD kan i egenskap av borgerlig tidning i detta fall ge en annan, USA-vänligare berättelse företräde.

Det andra och för mig viktigaste studieobjektet i relationen mellan dessa tidningar är det mellan rikstidningarna och lokaltidningen (NA). Arbetshypotesen i detta fall är att deras rapportering av händelseförloppet skiljer sig från rikstidningarna i det att de inte ser Ghezali som "talibansvensk", utan i större utsträckning som "örebroare". Detta antagna förhållande berör till vissa delar vad Petersson kallar för "the global-local nexus" (Petersson & Clark, 2000 s.100). Med detta uttryck syftar Petersson på att identitetsstrukturer på nationell och lokal nivå interagerar och förstärker varandra mot en hotbild som ses emanera från den globala sfären. Jag går alltså till viss del emot Peterssons bild i min syftesbeskrivning, då jag i mitt fall antar att de lokala och nationella identitetsstrukturerna divergerar. Dock är det inget hot som kommer från den globala sfären i mitt fall, eller? Jag skulle vilja hävda att Ghezali symboliserar en högst global företeelse för de svenska rikstidningarna, nämligen den växande muslimska fundamentalismen. Denna emanerar inte från Sverige, utan från avlägsna länder i mellanöstern men har efter den 11 september 2001 representerat ett synnerligen globalt hot. Det är detta globala hot som Ghezali förkroppsligar samt ger en påtaglig svensk närvaro. Även om Ghezali innehar en annan identitet, "Invandrarkillen" (se Brune), som både lokal- och rikspress tar upp finns kanske ändå hans örebro-bakgrund starkt representerad i NA. Detta kan starkt anknytas till Roland Robertsons tankar om globaliseringsprocessen. Med detta menas att statsnivån fasas ut av globala kontakter samtidigt som den lokala tillhörigheten blir viktigare. Detta kan i sin tur sägas vara en vidareutveckling av Scholtes tankar om att globaliseringen får stater att sluta sig inåt (Scholte, 2000, s.41). Robertsons syn på staten som varande under attack ovanifrån av globaliseringen och underifrån av lokala gemenskaper skulle kunna förklara NA:s agerande i fallet Ghezali.

1.3 Metod

I min uppsats kommer jag att diskutera begrepp och tankesätt vars hemvist både hamnar inom narrativ analys och till viss del diskursanalys. För att ytterligare medvetandegöra denna metodologiska skiljelinje vill jag nu översiktligt gå igenom den narrativa analysen, samt diskursanalys:

Diskursanalys kan lättast förklaras med tanken att språket är strukturerat i mönster som människor använder sig av vid social interaktion. Metoden inriktar sig på att analysera dessa mönster. Kommunikation mellan människor ses här som grundvalen till förståelse av verkligheten, att forma världsbilder och sociala relationer. Den typ av diskursanalys jag närmast kommer att beröra är den diskurspsykologiska, som mer fokuserar på diskursens sociala funktion och mindre på den rena uppbyggnaden av språket. Inför min uppsats har jag studerat de riktlinjer som ges i Winther Jörgensen och Philips (1999, s.116), vilka anger förslag till arbetssätt inom den diskurspsykologiska metoden. Först skapas en problemformulering som utgår ifrån att söka förståelse för hur föreställningar av identiteter skapas och upprätthålls. Därefter samlas analysmaterialet in med ovan nämnda syfte,

analyseras samt delas in i olika teman utifrån det ursprungliga syftet. I min uppsats kommer jag att identifiera ett antal olika återkommande ”drag” eller gemensamma nämnare hos de tre olika tidningarna, men även skiljelinjer och divergenser. Jag kommer att som diskursanalysen påbjuder dela in mina ”identifierande faktorer” i teman, men samtidigt är dessa teman inte huvudfokus då jag samtidigt vill visa på de rollskiften över tid och eventuella nationella-lokala skillnader i rapporteringen om Ghezali.

Om narrativ analys skriver Alexa Robertson att ”sociala identiteter sätts samman genom narration, sociala handlingar påverkas av narration och sociala processer och samspel förmedlas narrativt”(Somers i Robertson, 2003, s.91). Fokus ligger här på narrativet, berättelsen, som i mitt fall utgörs av nyhetsjournalistiken kring Mehdi Ghezali. Studiet av berättelser är också studiet av gränssnittet mellan det sociala och det politiska. Identiteten bygger på en förståelse av vår plats i världen, och i sista hand berör sådana försök till förståelse det sätt på vilken mening konstrueras utifrån en social kontext. Denna konstruktion sker, mycket påtagligt i mitt fall, av makteliter med agendor och politiska hänsynstaganden. Därför är det viktigt att ”utveckla en insikt om hur vi som medlemmar av särskilda sociala grupperingar har lättare för att acceptera vissa verkligheter än andra”(Mumby i Robertson 2003, s.94). Nyhetsberättelser utgör här ett utmärkt analysobjekt, då dessa utger sig för att spegla en konkret och ”objektiv” verklighet. Dessa sätter också de diskursiva ramarna för människors verklighetsuppfattning i stor utsträckning, vilket ökar betydelsen och relevansen av just detta som analysobjekt (Brune, 2004, s.12).

Min målsättning är inte att göra någon renodlad studie enligt de två nämnda skolorna utan istället kombinera deras förklaringskraft. På liknande sätt kommer jag att arbeta med medieforskare såsom Ylva Brune vid sidan om statsvetare och sociologer. Att deras teorier är närbesläktade och att de alla har validitet i mitt arbete gör att jag tar upp dem. Jag vill alltså på ett ganska övergripande sätt kombinera diskursanalysens bild av ständig föränderlighet med den narrativa analysen fokus på den sammanhängande berättelsen. Jag anser likt Hall (i Petersson & Robertsson, 2003, s.133) att så länge man är medveten om vad man gör och vill förmedla till läsaren behöver inte denna metodologiska cocktail vara ett problem. De verkliga problemen kommer först då olika inriktningar antar karaktären av egna subdiscipliner eller där terminologi från helt olika inriktningar blandas utan åtskillnad.

1.3 Disposition

För att underlätta uppsatsens överblickbarhet vill jag även kort sammanfatta det upplägg jag valt. Efter den inledande beskrivningen av syftet och diskussionen kring metod och avgränsningar, kommer jag att fortsätta med en genomgång av de teoretiska grunder på vilka min uppsats vilar. Efter detta följer huvuddelen av min uppsats, vilken består av en analys av tidningarna. Därefter följer en slutanalys där jag försöker sammanfatta vad analysen har producerat resultatmässigt. I nästkommande kapitel kommer jag att återknyta till mina ursprungliga frågeställningar och diskutera uppsatsen i stort. Jag kommer även här att ge mina synpunkter på vad jag anser kan vara fruktbara utgångspunkter för vidare forskning inom ämnet.

2. Teori

När jag nu ska undersöka hur media konstruerar Mehdi Ghezali vill jag börja med att ta upp identitetskonstruktion ur ett bredare perspektiv. Detta är viktigt då de teoretiska begrepp och konstruktioner jag kommer att använda mig av måste utredas och operationaliseras både för läsarens skull och för att få ett meningsfullt resultat av mitt arbete. Jag kommer i detta arbete att redogöra för ett antal framstående teoretikers tolkningar av dessa begrepp för att sedan utifrån dessa anta en för uppsatsen användbar operationalisering. Det urval jag gjort av teorierna som jag hänvisar till är ett försök att fånga de brett accepterade dragen i den kontemporära forskningen. Detta är alltså på intet sätt en uttömmande genomgång av samtliga teoretiker på området, men min ambition är att kombinera styrkorna i de olika resonemangen för att på detta sätt kunna ge nya infallsvinklar på befintliga teorier. Att motivera de russioner jag kommer att plocka respektive inte plocka ur analysmodell-kakorna är således viktigt.

De begrepp som jag ämnar koncentrera min teoridel på är Offerhjälten, den Andre, Invandrarkillen och Stereotyper.

2.1 Den Andre

Begreppet den Andre har rötter i den franske psykoanalytikern Jaques Lacans arbeten från 1960-talet. Sedan dess har begreppet spridits och fått en bredare användning ibland annat sociologin och statsvetenskapen. En generell definition av begreppet inom dessa olika discipliner är självklart svår att ta fram. En ansats till detta kan dock vara att beskriva den Andre som fundamentalt skild från den man själv är. Därmed är de andra avgörande i människors identitetsskapande och genom att avgränsa sig själv mot andra framgår vad som är accepterat och önskvärt hos den egna gruppen.

Om ovanstående är en generell definition så finns all anledning att ytterligare försöka särskilja vilka innebörder jag vill använda i begreppet. En alltför bred definition riskerar även att förlora i användbarhet och precision. För att ytterligare precisera vad jag vill lägga i begreppet den Andre har jag valt att ta hjälp av teoretiker i denna tankeströmning. Jag vill börja min framställning med Scott McIver. I McIvers text "Contextualising national identity" (McIver i Petersson & Clark, 2003, s.43ff) behandlar författaren den irländska nationella identiteten och hur denna har utvecklats med Storbritannien som den Andre. McIver pekar på de många definitioner som finns av begreppet "den Andre" och använder själv en svepande definition av detta begrepp, "en för Oss känd grupp som särskiljer sig från Oss" (McIver i Petersson & Clark, 2003, s.44). Författaren menar också i likhet med bl.a. Mennel att den egna Vi-identiteten utvecklas med den Andre som ett ofrånkomligt villkor. Utan Ni finns inte Vi. McIver introducerar även "den Andres skugga" i sitt resonemang. Istället för att se den Andre som upphov till hot eller föremål för interaktioner går författaren ett steg längre och menar att identitetsskapandet även utgår från hur den Andre uppfattar oss och hur Vi tror att de kommer att uppfatta de signaler som sänds ut. McIver beskriver även en slags rangordning av Andra, i Irlands fall betecknar McIver Storbritannien som "the significant other". Med detta menas den Andre som på ett för Vi-gruppen reellt sätt hotar landets överlevnad (McIver i Petersson & Clark, 2003, s.50). Detta är ett resonemang som jag anser kan appliceras på ett flertal stater, men att villkora ett hot mot landets existens är enligt mig att onödigt begränsa begreppets användningsområde. McIver menar också att förhållandet mellan Oss och den Andre inte nödvändigtvis måste vara av konfronterande natur. Författaren hänvisar här till Ulf Hedetoft som identifierar tre olika typer av förhållningssätt till den andre. Förutom det avvisande och

hotfulla, finns även det likställda och det exotiska (McIver i Petersson & Clark, 2003, s.47). I det likställda förhållningssättet finns den Andre som en spegelbild av oss själva eller som en likställd nation med gemensamma intressen. I det exotiska förhållningssättet finns likt upplysningstidens Rousseau, kvalitéer hos den Andre som fungerar som morötter för den egna nationens strävanden. I mötet med sådana nationer omformas istället den nationella identiteten för att leva upp till dessa mål.

I McIvers text finns ett antal tankegångar som är intressanta. Förutom hans kanske alltför generella definition av begreppsparet, kan man i min uppsats implementera teorin om en ”significant other”. En tolkning av detta begrepp kan vara att den grupp till vilken Mehdi Ghezali tillhör, den unga invandrarkillen utgör den grupp som är mest alienerad från de etablerade samhällsstrukturerna och därför hotar makthavarna. Även om denna tolkning ligger långt ifrån upphovsmannens avsikt anser jag ändå att den åtminstone kan utgöra en arbetshypotes i mitt skrivande. Differentieringen av Andre-bilden är också ett viktigt inslag i min uppsats då de olika tidningarna tar upp Ghezalis situation ur olika vinklar.

Nästa viktiga del i det teoretiska resonemanget hämtar jag från Craig Calhoun (1994). Calhoun menar att dagens globaliserade värld med stora nationsstater, internationell diaspora, en valmöjligheternas värld, labila och heterogena sociala nätverk och massmedias stora inflytande, gör att problemet med erkännande har ställts inför nya och stora utmaningar (Calhoun, 1994, s.20). Identiteter har blivit mer komplexa och olika identiteter kan överlappa varandra på ett sätt som kan skapa konflikter. Problemet med erkännande uppkommer inte endast på grund av att andra misslyckas med att se oss för den vi egentligen är eller på grund av att de förtrycker oss för den de tror att vi är. Problematiken kring erkännandet uppstår därför att socialt godtagbara diskurser om vem det är möjligt, lämpligt eller värdefullt att vara skapar det sätt vi ser och konstruerar oss själva på, med varierade grader av spänningar (Calhoun, 1994, s.20f). Calhoun menar att alla individer har multipla, ofullständiga och/eller fragmenterade identiteter som uppkommer och förändras genom interaktion och sociala relationer på mikronivå (Calhoun, 1994, s.26). Globaliseringen har gjort att fler identiteter blivit tillgängliga (på en makro- och mikronivå) och att problemet kring erkännande blivit mer komplext. Just resonemanget kring dessa överlappande och i högsta grad föränderliga identiteter är ju själva slutmålet för mitt uppsatsskrivande. Här kan också frågan ställas huruvida dessa multipla identiteter uppfattas av både innehavaren och betraktaren i makro- respektive mikronivå. Med detta syftar jag på Ghezalis identiteter som svensk, örebroare, ”invandrarkille” osv.

Ylva Brune försöker i sin bok ”Mörk magi i vita medier” (1998) operationalisera begreppsparet Vi och Dem. Brune presenterar här tre utgångspunkter för att en Vi/Dem diskussion skall vara aktuell (Brune, 1998, s.8):

1. Det görs en åtskillnad mellan Vi och Dem, i den meningen att Vi pratar om Dem och att det är Våra problemformuleringar som är förhärskande.
2. Förhållandet mellan Vi och Dem framställs som ett motsatsförhållande eller en konflikt och det är Våra åtgärder som kan lösa konflikten.
3. Förhållandet mellan Vi och Dem är ett motsatsförhållande där Dem tillskrivs egenskaper som Vi inte vill ha.

Författaren beskriver nyhetsjournalistik i termer av de två första utgångspunkterna, som en renodling av motsättningar och konstruerat i konflikttermer. Genom att den i hög grad förlitar sig på erkända auktoriteter som problemlösare menar Brune att nyhetsjournalistiken etablerar ett Vi och Dem där makthavare löser samhällsproblem. Man passiviserar alltså här

invandrargruppen och ger den ingen makt ifråga om problemformuleringen. Inte heller i fråga om problemlösningskapacitet kommer Dem-gruppen in i processen, utan reduceras till en problemalstrande yttre enhet. När det gäller det tredje postulatet för Vi och Dem-diskussioner ser Brune detta som ännu en facettering av nyhetsjournalistiken. Här har denna abdikerat från sin roll som saklig och objektiv och hämtar sina berättelser från allmängods som myter och fördomar. Brune redovisar här alltså en hållning till identitetsfrågor som närmast kan beskrivas som liggande i den teoretiska mittfåran.

2.2 Invandrarkillen

En del i Bruners begreppsvärld som på ett direkt sätt anknyter till uppsatsen är ”invandrarkillen”. Brune menar att denna grupp tillskrivs distinkta egenskaper av den etniskt svenska journalistkåren, som effektivt Andrefierar Invandrarkillen från Oss. Den grupp som Brune syftar på är främst andra generationens invandrare uppvuxna i förorterna, en grupp vilken redan på sjuttioalet porträtterades av riksmidier. Brune beskriver här den journalistiska processen i vilken innerstadens journalister likt koloniala upptäcksresanden gör korta nedslag i förortens ”verklighet” och berättar om våld, fattigdom och religiöst förtryck. (Brune, 1998,s.10).

De tre kollektiva egenskaper som Brune tar upp är Avvikare, Kriminell och Potentiellt hot. Avvikare behöver liksom hos Hedetoft inte innebära enbart negativ bild, utan snarare en exotisering av gruppen. Denna porträtteras här som närmast gullig i sitt brott mot traditionell ”svenskhet” men ändå som underlägsen denna norm. Det potentiella hot som denna grupp representerar är i egenskap av bärare av olika aggressiva subkulturer. Här kan bland annat den religiösa dimensionen inordnas, då unga muslimska män i Sverige sedan den 11 september 2001 har varit lika med en växande hotbild i media. Den stereotypisering av islam som görs i media utgår från mediala stillbilder, menar Brune. Hon exemplifierar dessa med bland annat ayatollan, demonstrerande folkmassor och kvinnor i burka. Denna bild både bekräftas och förstärks genom studien ”muslimer och islam i svenska nyhetsmedia”. Här studeras nyhetsrapporteringen i flera stora svenska dagstidningar de första trettio dagarna efter attacken mot World Trade Center, med avseende på framställningen av islam. De bildkategorier som då dominerade var bland annat bilder på soldater, demonstrationer/uppror och krigsoffer. I undersökningen fastslås också att bildrapporteringen under denna period dominerades av fotografier som ”...direkt och indirekt associerar till krig och våldshandlingar”(Brune, 1998,s.19) (Integrationsverket, 2002, s.6ff).

Det är också viktigt att undersöka föremålet för min studie, nyhetsjournalistiken som sådan, närmare. Brune skriver om nyhetsjournalistiken som genre att dess viktigaste egenskap är dess sanningsanspråk. (Brune, 2004, s.24) Hon menar också i likhet med bland annat John Fiske att den dynamiska processen inom nyhetsjournalistiken startar när de dagsaktuella händelserna ska infogas i entydiga historier och fasta former. Den formmässiga likriktning som råder inom nyhetsjournalistiken är svåröverträffad, men fyller också en funktion i det att den för läsaren bringar ordning i en värld av oförutsägbarhet. Vad är det då som bestämmer en nyhets värde? Brune menar här att nyheterna måste appellera till en common sense, det vill säga en konsonans med tidigare föreställningar hos läsaren. En nyhet som utgör ett brott mot denna regel ägnas alltså i regel lite uppmärksamhet. Denna likriktning av nyhetsjournalistiken kan anknytas till stereotypbildningens betydelse. Ju tydligare en stereotyp framställs i historien, ju troligare är att denna bedöms ha högt nyhetsvärde. När väl journalisten har valt ut en nyhetsvärdig historia, börjar andra steget av transformationen, nämligen att förstärka de

element som tilltalar common-sense hos allmänheten. Eftersom nyhetsjournalistikens *stil* är realism blir det viktigt att framföra de scener som utspelas mellan sociala aktörer som omedelbar verklighet. Detta grepp kan förstärkas med ögonvittnesskildringar och direktrapporter som ytterligare faktorer i rapporteringen. Även journalistens personliga ”objektivitet” och avståndstagande från normativa påståenden är viktiga i denna kontext. För att ytterligare förstärka den historia som nyhetsjournalistiken valt att upphöja till nyhet, skriver Brune om den hierarki som råder bland mediernas källor. I denna tillskrivs ej privatpersoner någon definieringsmakt, utan istället är dessa subjekt som styrs av större samhällsliga strukturer. Dessa officiella källor är de som får rapportera vad som hänt och varför samt värdera det skedda och ge rekommendationer. (Brune, 2004, s.30)

Privatpersonerna är alltså enligt Brune förvisade till att reagera på myndigheternas utsago på ett känslomässigt plan, människan i texten är essentiellt ”skapad” av myndigheterna. Denna punkt anser jag vara viktig för min huvuddiskussion, då informationen om Ghezali under stora perioder av förloppet enbart gick via svenska UD. Även objektifieringen av privatpersoner i artiklar är något som kommer att behandlas i uppsatsen.

Statsvetaren Kristina Boreús utvecklar ytterligare detta resonemang om diskursiv diskriminering. I sin studie har Boreús undersökt offentliga diskurser över ett antal utsatta grupper, bland annat invandrare. Hon har i studien identifierat fyra grupper av diskursiv diskriminering, vilka alla har bäring i min diskussion och är överförbara på nyhetsjournalistik.

Den första gruppen har samma grund som nämnts ovan, alltså att de personer som karakteriserats inte själva får vara med och formulera de frågor som ställs. Den andra gruppen kallar Boreús för Negativ framställning i vilken hon sorterar in ett antal nedsättande beteckningar. Dessa sträcker sig från rena missfirmelser till mer subtila beskrivningar. Det gemensamma för dessa är att de saknar saklig grund och bygger på ofullständiga uppgifter. Den tredje formen av diskriminering som Boreús tar upp är diskriminerande objektifiering. Här syftar författaren återigen på en distansering av journalisten från den person som beskrivs i historien. I denna typ av diskriminering tas inga hänsyn till de beskrivnas egna behov och intressen, utan dessa inordnas endast i en förutbestämd roll. I den fjärde och sista avdelningen tar Boreús upp nyhetstexter som normaliserar negativ särbehandling. Här handlar det återigen om en brist på balansering och kritik av exempelvis en myndighet som använder sig av negativ särbehandling. Denna myndighet får i detta fall tolkningsrätten och får stå oemotsagd i nyhetsjournalistiken.

2.3 Offerhjälten

Brune ser alltså nyhetsjournalistiken som en struktur av olika berättelser med inslag som tilltalar ett allmänt *common-sense*. Dessa präglas av föreställningar djupt rotade i folksjälen, och kan ibland jämföras i form med folksagor. Brune menar att grundformen i nyhetsjournalistikens mytbildning kretsar kring det onda mot det goda. Detta klassiska sagotema hämtar Brune från Vladimir Propps forskning om den ryska folksagans narrativa funktioner (Brune, 2004, s.89). Propp ställer här upp ett schema för de förekommande karaktärerna, deras handlingssfär samt deras funktion. Brune har i sin forskning använt Propps teorier för att tolka massmediala historier kring flyktingar och mer specifikt utvisningsärenden, främst innehållande barn.

Jag anser dock att detta angreppssätt kan vara fruktbart även i denna uppsats då mitt valda ämne väckt stort massmedial uppmärksamhet och opinion samt innehar de flesta av de ingredienser och kännetecken som den mediala sagan besitter. Den digra ”rollistan” i min studie med dess klara indelning i onda och goda i massmedias gestaltning är minst lika tydlig som i ärenden gällande utlänningsnämndens hantering av ett flyktingbarns asylansökan. Vidare anser jag Propp/Brunes schema vara utmärkt i det avseende att det ger ett par teoretiska glasögon att se vissa element som vid en mer strukturlös forskningsprocess lätt skulle kunna missas.

Jag börjar min framställning med att nämna de sex olika etapper som Propp menar konstituerar sagan. Dessa är (Brune, 2004, s.95ff):

1. Förberedelse
2. Komplikation
3. Förflyttning
4. Kamp
5. Återvändande
6. Erkännande

Dessa etapper kommer jag att ha anledning att återkomma till senare, men först vill jag summariskt presentera aktörerna, med början med Offret i nyhetsjournalistikens berättelse. Offret i berättelsen är genomgående på de godas sida och rollens viktigaste egenskaper är bland annat litenhet, hjälplöshet och sårbarhet. En annan viktig karaktäristika är att Offret ej kan lastas för den belägenhet han/hon befinner sig i, samt att Offret ej med egen kraft kan ta sig ur denna kris. Offret ska enligt Bruness/Propps medielogik alltid triumfera i slutet av historien och därmed bli upplyfta till hjältar vid hemkomsten/kröningen/vinsten. Dessa Offerhjältar är dock bundna att historien igenom endast vara objekt, vilka reagerar på andra aktörers handlingar (Brune, 2004, s.90).

Nästa aktörskategori enligt Propps schema är Vittnena. Dessa är ofta personer/organisationer som har varit i kontakt med Offret innan den nyhetsjournalistiska berättelsen tagit sin början och agerar för att förstärka den allmänna sympatin för offret. Dessa har ofta ett direkt och känslomässigt tilltal som vädjar till läsaren att ta ställning för offret, medan de samtidigt ger legitimitet åt historien. När det gäller berättelser om icke-etniska svenskar är det också vittnenas uppgift att tillsammans med Hjälparen beskriva Offret som en av Oss, som i detta sammanhang behöver Vår hjälp. Skurkrollen i berättelsen innehar självklara egenskaper som cynisk och okunnig, men kan även porträtteras som en ansiktslös maskin utan mänskliga hänsyn. Skurken är också oresonlig och kan inte påverkas av Offrets vädjan (Brune, 2004, s.97).

En annan viktig aktör är Kungen. Denna har makt att erkänna hjältens belägenhet och hans rätt till upprättelse. Aktören förhåller sig ofta passiv i det längsta och agerar inte utan påtryckning från Donatorer och Hjälpare. Dessa två aktörstyper är nära besläktade med varandra och utgörs alltid av tidningen och reportern. Tidningen träder in på offrets sida och förser denne med artiklar i ett stort nyhetsmedium, samt driver kungen till att erkänna hjälten. Hjälparen, alltså reportern, är Donatorns förlängda arm och blir den som får stå för de personliga och känslomässiga skildringarna av Offret och Donatorns triumf (Brune, 2004, s.24).

När de viktigaste rollerna ur Propps teorier nu är uppräknade så kan man direkt föra in dessa i sagans etapper. För att återknyta till etappskemat ovan kan dessa roller infogas enligt följande (Brune, 2004, s.94):

1. Ett förbud eller regel påtvingas Hjälten, som bryter mot sagda förbud.
2. Skurken skadar en medlem i familjen. Hjälten får i uppdrag att vidta åtgärder.
3. Hjälten lämnar landet och blir attackerad.
4. Hjälparen och skurken går i närkamp. Hjälten såras men skurken besegras.
5. Hjälten återvänder hem under stora svårigheter. Hjälten genomgår en förvandling.
6. Hjälten blir igenkänd och välkommen.

Man kan säga att mediala narrativ som jag kommer att behandla i denna uppsats i förlängningen utgörs av ett stereotypgalleri, på grund av personporträttens icke-föränderlighet. Dessa är inordnade under en redan fastlagd ram i analysen och kan således inte fritt förändras. Den journalistiska input- och output som behandlas säkerställer denna fasta ram. Här är Alexa Robertsons metafor om det "imaginära museet" användbar (Robertson i Petersson & Robertsson, 2003, s.95). Hon liknar nyhetsberättelsen med ett museum av mediaprodukter som intendenten, journalisten, arrangerar för att nå en viss publik. Att intendenten i ett initialskede väljer att plocka upp nyhetsvärdigt material är en aspekt av denna liknelse, men för att gå ett steg längre skulle man kunna säga att det i narrativets struktur finns en fast ordning vilken dessa berättelser tvingas in i.

2.4 Stereotyper

I diskussionen kring stereotyper kontra Andre-konstruktioner i allmänhet är ofta skiljelinjerna mellan dessa två begrepp vaga. För att kunna hålla ett meningsfullt resonemang kring stereotyper och stereotypiseringar anser jag att denna skiljelinje är viktig att fastställa. Mina utgångspunkter är följande:

1. Stereotyper är en specifik form av Andre-konstruktion.
2. Stereotyper skapas utan direkt kontakt med den Andre.
3. Stereotyper är stillbilder som inte förändras.
4. Stereotyper har alltid förankring i ett "common sense".

Dessa utgångspunkter är inte särdeles revolutionerande, men ger en stadga åt min fortsatta framställning. I den första punkten fastslår jag egentligen bara att stereotyper är ännu ett sätt för individen att förstå och sortera en annars alldeles för kaotisk omvärld. Likt Andre-konstruktioner är stereotypen till för att skapa en föreställd Vi-gemenskap i kontrast mot en yttre faktor. Det som gör denna form av Andreskapande annorlunda är den avsaknad av kontakt med det beskrivna objektet som stereotypiseringen innefattar. Stereotypens förankring i ett "common sense" är en vital punkt. För att få genomslag måste denna ha en djup förankring i det som brukar kallas för "folksjäl", och exemplen på sådana arketyper är otaliga. (Petersson i Petersson & Clark, 2003, s.101ff) (Brune, 2004, s.254)

3. Nyhetsberättelsen

Nyhetsberättelsens yttre struktur och ramverk är intressant för att förstå den form i vilken dessa presenteras. Dessa grova riktlinjer har inte samma betydelse för innebörden i det som analyseras, men ger istället en sammanhängande struktur. Denna distinktion är viktig att ha i åtanke, då nyhetsberättelsen kan ses som både en oföränderlig ram samt en berättelse med skiftande innebörd. Dessa har mer att göra med det praktiska strukturerandet av nyhetsrapporteringen, än Brunes sagoschema, vilket i högre utsträckning tolkar artikelns substans. Dessa är dock viktiga ur ett metodologiskt perspektiv för att kunna dissekera artiklarna ur Brunes schema samt ge ännu en mall att förstå nyhetsjournalistiken utifrån.

En nyhetsartikels uppbyggnad kan indelas i sex områden, med början i den inledande översikten, *Abstract* (Robertsson i Petersson & Robertson, 2003, s.94ff). Här summeras huvudhandlingen och berättelsens poäng. Denna del kan i de flesta fall återfinnas i textens ingress. I nästa del, *Orientation*, skildras den aktuella miljön och vilka aktörer som deltar. Själva händelseförloppet skildras i den tredje delen, *Compiling action*. Efter detta centrala stycke i berättelsen bevisar författaren varför dessa händelser är värda att redogöra för, han rättfärdigar sin berättelse. Detta stycke, *Evaluation*, är viktigt då författaren här lägger tyngdpunkten på de aspekter av händelsen som han vill framhålla. De två nästkommande berättartekniska beståndsdelarna, *Resolution* och *Coda*, ligger nära varandra i betydelse. Båda innebär en avslutning av artikeln där de viktigaste poängerna återupprepas, medan den sistnämnda även innefattar en återkoppling till nutid från berättelsens tidsperspektiv. Ytterligare analysverktyg för tolkning av berättande nyhetsmaterial kan hämtas från Manning (1994, s.466). Författaren ser tre nivåer i nyhetsmaterialet; denotativ, konnotativ och mytologisk. För att illustrera dessa begrepp kan exemplet med skotten i Sarajevo tjäna väl. Den rent denotativa betydelsen av denna händelse är att tronarvingen till den österrikisk-ungerska tronen Franz-Ferdinand 1914 blev mördad av Gavrilo Princip. I en konnotativ mening kan samma händelse innebära inledningen av första världskriget, början på omritningen av den europeiska kartan, grogrunden till den politiska terrorismen mm. Här går man alltså vidare i tolkningen till dess sekundära betydelser och mottagaren ”fyller i” skeendet med den kunskap de besitter. Den mytologiska nivån i nyhetsmaterial knyter an till de mallar för nyhetsjournalistiken jag tagit upp tidigare. Här inordnas händelsen i ett större sammanhang med hjälp av de ”glasögon” både journalisten och läsaren har på sig, vilket gör att den ”enda sanna” tolkningen av händelsen förs fram och ger en ”tydlighet som inte är resultatet av en förklaring utan ett konstaterande”.

3.1 Nyhetslogik

När ett så pass omfattande artikelmaterial ligger till grund för min uppsats är det viktigt att känna till några huvudbegrepp inom den så kallade medielogiken då denna är en väsentlig del av strukturen kring mediernas identitetsskapande funktion. Observera dock att detta avsnitt inte säger något om identitetsskapandet i sig utan är menat som en inblick i de instrument som tidningar använder när de formulerar nyheter.

Vad som blir nyheter och inte ska i idealfallet bestämmas av en ”rationell nyhetsvärdering” (Strömbäck, 1997, s.157). I detta begrepp kan mycket tolkas in, men jag lämnar detta och konstaterar istället att medielogik inte är ”rationell”. Istället innebär medielogiken att sådant blir nyheter som passar mediernas format, organisation, normer och behov av uppmärksamhet

(Ibid, s.157). För att kunna väljas ut som nyhetsvärdig måste alltså fakta underställas media, och inte tvärt om. För att kunna slå igenom i mediabruset och passa in i beskrivningen ovan måste nyheten kunna:

- Tillspetsas
- Förenklas
- Polariseras
- Intensifieras
- Konkretiseras
- Personifieras
- Stereotypiseras

Tillspetsning behöver ej någon närmare förklaring, utan det räcker med ett konstaterande att ett koncist budskap krävs för att kunna nå ut till mottagaren. Intressant i detta ur ett tidningsperspektiv är att de i undersökningar visat sig vara underlägsna exempelvis TV i att ge ett sammanhang till sina nyheter (Ibid, s.158). När det gäller förenklingar och stereotypiseringar är det vanligt för tillgänglighetsaspekten hos nyheten att komplexiteten reduceras och mångfalden begränsas. Polarisering är även den vanligt förekommande i nyhetsjournalistiken, och kan uttolkas som att istället för att pröva ett argument, ställa det emot ett annat. Syftet med detta berättartekniska grepp är att upprätthålla läsarens uppmärksamhet, och liksom i de två förra fallen öka tillgängligheten hos nyheten. En intensifiering av nyheten går ut på att göra berättelsen mer levande och angelägen. Ett bra exempel på detta är tidningars EXTRA-prefix vid vissa nyheter. Både konkretisering och personifiering handlar om att ge läsaren någonting att ”ta på”, varför en person kan ge ett ansikte till ett större problem.

4. Analys

Det är på det egenskrivna nyhetsjournalistiska materialet i tidningarna som huvudfokus kommer att ligga i min analys. De TT-telegram som bara reproducerats i tidningarna är dock även intressanta ur ett ”Vad nämns/inte nämns”-perspektiv. Jag kommer även att ta upp någon ledarskribent i studien, men detta är inte på något sätt en vital del i mitt skrivande.

Jag har fastställt det första urvalet av analysmaterial i uppsatsens inledning, men det finns ytterliggare avgränsningar att göra för att få en ökad hanterbarhet av artiklar. Hela nyhetsberättelsen om Ghezali sträcker sig från januari 2002 fram till juli 2004. Jag räknar då från det datum det för första gången figurerade uppgifter i tidningarna om en terrorismstänkt svensks gripande i Pakistan. I juli 2004 kom Ghezali tillbaka till Sverige och Örebro, vilket också utgör slutet för min analysperiod. Jag anser att det svårigen går att analysera dessa tre tidningars alla artiklar om Ghezali under två år utan vill istället dela in min studie i tre perioder, vilka jag bedömer som mest intressanta. Den första ansluter till de tidiga rapporterna om Ghezalis gripande, och är menad att spegla de initiala reaktionerna i de tre tidningarna. Syftet med denna period är att visa på hur Ghezalis fångenskap på Kuba skildras i olika medier samt på hur de reaktioner på gripandet som uppstår i Sverige skildras i media. Den andra perioden är tänkt som en ”jämförelseperiod” och den vill jag lägga i mitten av det över två år långa tidsspännet. Här har Ghezalis fångenskap sjunkit in i medelsvenssons medvetande och även i tidningarnas. Nyhetsberättelserna ligger här på sparlåga, men det finns ändå ett visst artikelflöde genom hela perioden. Under denna period har betydligt mer information om Ghezali framkommit, vilket gör att tidigare attityder i tidningarna eventuellt omprövas. Den tredje och sista perioden i tidsspännet tar sin början då Ghezalis frisläppande annonseras. Här vill jag främst spegla de mediala reaktionerna på frisläppandet, hemtransporten och hemkomsten. Denna period är viktig, då det är här kritiska röster mot Ghezali hörs allra tydligast och rättegången mot honom äntligen tar sin början, om än en rättegång i medierna.

4.1 Period 1

Den första perioden har jag valt att förlägga från den 20 december, då Ghezali greps, fram till början av mars 2002. Detta är som tidigare nämnts en intressant period i det avseendet att informationen vid denna tidpunkt var mycket knapphändig om fångens identitet och nationalitet. Tidningarnas spekulationer och bristen på validering från myndighetshåll gör att intressanta drag i rapporteringen kan skönjas.

Den första artikeln rörande Ghezali i de tre tidningarna publicerades av Aftonbladet den 22 december 2001(s.6-7). Redan i rubriken ”*Taliban - med svenskt pass*” anslås tonen av krock mellan det okända, hotfulla och Sverige. Ghezali ges tidigt i artikeln skulden för ett upplopp under en fängstransport, då 18 människor dödades : ”*En man med svenskt pass försökte i onsdags fly från en pakistansk fängstransport efter att ha tagit vakternas vapen...18 personer dog i skottlossningen.*” Ännu en klassisk Andre-indikator återfinns i artikeln då Aftonbladet skriver att ”*Svensken, som har ett arabiskt namn, hade ett svenskt pass på sig när han greps.*”. Här är det tydligt att tidningen vill förmedla två saker direkt, dels att det rör sig om en icke-etnisk svensk, och att det finns en möjlighet att det inte är en svensk överhuvudtaget då han ju bara ”hade passet på sig”. Detta kan sammankopplas med det Brune kallar

”kuslighet”(Brune, 1998, s.45), det vill säga ett Andre-fenomen som uppstår alltför nära Vi-gruppen och kräver distansering. I artikeln framförs även att samtliga passagerare på Ghezalís buss troligen är medlemmar i al-Qaida. Här följs således rubriken upp och valideras med att det rör sig om terrorister.

SvD har en likartad första rapport den 23 december. Al-Qaida anknytningen återkommer liksom fångtransporten samt osäkerheten gällande Ghezalís nationalitet.

NA:s första artikel om Ghezali kommer i tryck först den 24 januari 2002. Noterbart här är att betydligt mer information har framlagts om Ghezalís identitet och hemvist. Ghezali benämns konsekvent i artikeln som ”den unge svensken” eller ”örebroaren”. I denna artikel framförs även det viktiga begreppet ”misstänkt för brott” i motsats till rikstidningarnas ”tros vara al-Qaida medlem”. Man fokuserar sin artikel på behandlingen av fångarna på Guantanamo-basen i motsats till rikstidningarnas fixering vid en eventuell skuldfråga ; ” [fångarna] på knä med handfängsel, svarta glasögon och hörselskydd för öronen har utlöst protester från människorättsorganisationer... ”(NA,020124, s.12).

Efter dessa första-artiklar i de tre tidningarna publiceras en mängd material om Ghezali nästan dagligen. Man har från den svenska regeringens sida valt att sekretessbelägga Ghezalís identitet på hans egen begäran och han får istället namnet *Ali* av svensk media. Under period 1 sker endast ett möte mellan Ghezali och representanter för den svenska regeringen.

Andremannen på den svenska ambassaden i Washington tillsammans med en tjänsteman från SÄPO möter Ghezali den 16 februari på Guantanamo-basen under amerikanskt överinseende. Detta är viktigt att nämna för att nyhetsflödet kring Ghezali i de tre tidningarna till stora delar bygger på osäkra källor och hörsägen, vilket kommer att visa sig i den fortsatta analysen.

I Aftonbladet benämns Ghezali växelvis som Ali eller ”Taliban-svensken” under period 1. Man skildrar i två artiklar (AB, 020113, s.13 resp.010121, s.11) förhållandena på basen där Ghezali hålls. ”*Här ska taliban-svensken bo*” lyder rubriken på artikeln från den 13 januari, där basen framställs som ”ett tropiskt helvete”. Detta budskap står i bjärt kontrast mot det som återfinns i artikeln den 21 januari. Här riktar skribenten in sig på de bekvämligheter som trots allt finns, bland annat böneutropare så att ”*svensken kan vända sig mot Mekka och be*”. Här fastslås alltså återigen Ghezalís främlingskap, kärnfullt fångat i en kraftfull mening; att **svensken vänder sig mot Mekka**.

Under samma period i Svenska Dagbladet, där Ghezali genomgående benämns som ”*den svenske medborgaren*” eller ”*den svenske talibanen*”, handlar istället diskussionerna på nyhetsplats om Ghezalís status som krigsfånge. Man späcker artiklar med uttalanden från bland annat Anna Lindh (SvD,020121,s.6) och UD-källor(SvD,020123,s.13) i syfte att utreda om Ghezali (och de andra fångarna på Guantanamo) är en kombattant enligt definitionen i Genèvekonventionen. Skuldfrågan tas dock upp genom terroristexperten Magnus Ranstorp som menar att ”*det finns fler skandinaver i al-Qaida*” (SvD,020122,s.6) och därigenom fastslår Ghezalís tillhörighet i nätverket. Detta konstaterande är på många sätt essensen av SvD-nyheterna denna första tid. Man kan här se en klar tendens i objektifieringen av Ghezali kontra experter och officiella personer, vilket är en tydlig Andre-indikator. I Nerikes Allehanda domineras rapporterna vid den här tiden av TT-telegram, och ytterst lite egenskrivet redaktionellt material.

Den allra intressantaste händelseutvecklingen följer dock under februari/mars. Man har nu definitivt säkerställt vem den tillfångatagna svensken är, och en våg av personporträtt av Ghezali sköljer över nyhetssidorna. Man har nu även insett att svensken inte kommer delges

några officiella anklagelser från amerikanskt håll, och kan därför tyda en viss svängning av attityderna gentemot Ghezali.

Aftonbladet är först ut med en artikel som beskriver ”personen” Mehdi Ghezali, ”*mannen som av en hel värld anklagas för att vara taliban och al-Qaidakrigare*”(AB,020123, s.6). Över tre dagar följer sedan en reportageserie om Ghezalis liv. Man följer Ghezali från ”elitspelare i fotboll till taliban” och varvar faktauppgifter med intervjuer med Ghezalis närstående. Våldigt allmängiltiga omdömen såsom att Ghezali var duktig i skolan och gillade att spela fotboll är åtföljda av rena faktafel som att Ghezalis far skulle vara imam i Örebro (AB,020123, s.6) och att han gjort värnplikt i Algeriet (AB,020124, s.12). Aftonbladet beskriver en vanlig ung kille uppväxt fram till den stora Förändringen. Detta kan ses som ett identitetsskapande begrepp vilket används av AB då man i ungdomsåren knyter samman Ghezali med ”svenska” aktiviteter såsom fotboll, tjejer, ha kompisar och roa sig, medan man avslutar med att berätta om Förändringen när ”*Ali började låta skägget växa och falla ut i hatfulla haranger om USA*”(AB,020123, s.6). Man försöker i artikelserien också ”emotionera” Ghezali, det vill säga lägga kraft på hans humor- och känslomässiga svängningar ställt mot det lugna, kontrollerade svenska. Detta exemplifieras i tidningen av bland annat att Ghezali blev ”*allt mer hatisk mot väst*”(AB,020124) och att ”*Han kunde bli vansinnigt arg om man skojade om att han muslim*”(sic) enligt en kamrat.

Svenska Dagbladets initiala skildringar av Ghezalis person följer samma mönster. Det är dock värt att uppmärksamma att antalet spaltmeter personporträtt är betydligt mindre i SvD än i både AB och NA, då man vidhåller fokus vid svenska statens och särskilt UD:s agerande. De faktafel som återfinns i AB upprepas även här, bland annat gällande militärtjänstgöringen i Algeriet (SvD, 020123, s.11). Man anspelar likt AB på auktoritativa och oförsonliga drag hos islam i motstats till det svenska när man i samma artikel skriver : ”*Hans pappa var väldigt muslimsk. Han höll honom hårt med allt sådant där, med tjejer och hur man ska leva.*”. Här anknyts återigen till faderns roll som imam och hotet från den muslimska tron.

I NA återfinns det första personporträttet först den 18 februari. Att detta är en dryg månad efter rikstidningarnas reportage kan ha olika förklaringar, men detta reportage är väsensskilt från de andra två, trots ett liknande upplägg. Även här är intervjuer med Ghezalis närstående talrika, men andra saker sägs och fokus har förskjutits. Man går här igenom Ghezalis uppväxt i Örebro och hans skolgång precis som i AB, men de aggressiva övertoner kring Ghezalis personlighet som rikstidningarna identifierat lyser här med sin frånvaro. Istället återkommer uttalanden som ”*Han var en lugn och sansad kille, lätt att ha att göra med.*” och ”*Han skötte sig och umgicks med många*”. Även andra framstående teman hos rikstidningarna och Förändringen behandlas här annorlunda. Religionen som i rikstidningarna var hotande och påtaglig beskrivs i NA som inte alls framträdande hos Ghezali. ”*Det religiösa märkte jag över huvud taget inte av*” säger en klasskompis ”*Visst var han troende, men han gick också på krogen och disko. Han var en kille vem som helst.*” säger en annan. Uppgiften om faderns befattning som imam tillbakavisas också av tidningen, likaså den bild som gavs i SvD av den auktoritära fadern. Islam framställs istället av NA som en räddningsplanka för Ghezali, då han under en vistelse i Portugal suttit häktad för stöld. Vid hemkomsten till Sverige i början av 2000 valde han att istället fördjupa sig i islam, vilket i Aftonbladet likställdes med Förändringen (se ovan).

I NA målas en annan bild upp efter Ghezalis mer aktiva intresse för islam. ”*Han var sig lik, jag märkte ingen skillnad från tidigare*” säger en vän som träffade Ghezali en tid efter hans hemkomst från Portugal. ”*Vi träffades på stan och det var som vanligt, allt verkade bra.*” är ett annat uttalande från denna tid som medverkar till att ”fria” islam som en möjlig

påverkanskälla för Ghezalis fångenskap. Man följer även upp den i rikstidningarna nämnda militärtjänsten i Algeriet med en dementi. Ghezalis far säger att sonen var rädd för att tvingas göra den och därför inte har besökt faderns hemland under senare år. I detta kan man se en distansering från vapen och krig hos Ghezali som NA fortsätter att fokusera på ända till slutet av artikeln då fadern säger ” *Min son är ingen krigare. Han är religiös, men ingen fanatiker.* ”. Fokus i NA:s artikel ligger alltså övervägande på beskrivningen av Ghezali som en vanlig ung kille och beskriver förvåning och chock hos hans närmaste vid beskedet om fångenskapen. Den försiktighet som präglar NA:s artikel är också unik i studiet av denna period. Inga uttalanden i skuldfrågan görs och man distanserar Ghezali från nyckelbegrepp i terroristdiskussionen som fanatism, vapen och hat. Även de yttre indikatorer som AB fäster vikt vid som skägg utelämnas här.

I rapporteringen nästföljande dagar fortsätter NA att fokusera på personen Ghezali, då i samband med att den första representanten från svenska UD träffar honom på Guantanamo. Man koncentrerar sig här på relationen mellan fadern och sonen när det brev som Ghezali skrivit till familjen överlämnas. I två artiklar (NA020219 och NA020222) tas faderns reaktioner på sonens fångenskap upp. Man väljer här målande känslomässiga beskrivningar, ” *Pappan är trött. Dag och natt, som han säger, har han väntat vid telefonen på att utrikesdepartementet, UD, ska ringa... Han slår ut med armarna i en vädjande gest.* ”. ” *Han är svensk och har inget med talibanerna att göra.* ”(NA020219). Återigen väljer man ett tonläge där läsaren tilltalas på grundval av en naturlig och universell oro för det egna barnets hälsa.

I AB har man ett annat fokus på rapporteringen från samma period. I sina artiklar väljer man att referera till källor från UD och inte till Ghezalis egna utsagor. I en artikel (AB020227) som beskriver regeringsrepresentanternas möte med Ghezali på Guantanamo har rubriken ” *En påse bilar till svensktalibanen* ”. Man berättar här hur UD:s tjänstemän förser Ghezali med en påse svenskt godis, vilket han dock ej kan förtära: ” *Iförd hand- och fotbojor fick svensktalibanen ta emot en påse Ahlgrens bilar. Men den förblev oöppnad. - Tyvärr hade han tandvärk och kunde inte äta dom, säger UD-mannen Bo Eriksson.* ”(AB020227). Aftonbladet väljer här att blåsa upp ett tillsynes trivialt skeende till rubrikmaterial. Man kan tolka överräckandet av det här synnerligen svenska godiset till Ghezali som en symbolhandling. Bo Eriksson kunde lika gärna haft med sig en dalahäst, syftet med detta som jag tolkar det är en ansats till inkludering av Ghezali. Bilarna kan då tolkas som en present med ett värde som bara en svensk förstår, och att detta är en trevare om att få en skymt av hemlandet. Detta bekräftas längre fram i artikeln där Eriksson säger att ” *Han verkade rent av lättad över att få prata med några landsmän.* ”. Detta är första gången AB väljer att lyfta fram Ghezali i en tydligt svensk roll. Det är också intressant att detta framlyftande sker i direkt anslutning till ett fysiskt möte på amerikansk mark. I denna krock med det amerikanska verkar det alltså som Ghezalis svenskhet befästs, som om det amerikanska konstituerar ett nytt Andre. Scott McIver skriver om en ” *significant other* ”(McIver i Peterson & Clark, 2003, s.50) som med viss omformulering skulle kunna appliceras här. Man kan då se Ghezalis andreskap som underlägset det som USA besitter eller i alla fall en antydning till detta, lite av ” *min fiendes fiende är min vän* ” alltså. En annan intressant skillnad i rapporteringen mellan tidningarna i rapporteringen om besöket ligger mellan AB och SvD. AB skriver ” *Under sju timmar förhöordes svensken av Eriksson och en Säpo-man.* ”(AB020227) medan SvD om samma förlopp använder beteckningen ” *samtala med den tillfångatagne svenske medborgaren* ” (SvD020219,s.8). Då AB-texten är hämtad från artikeln om bilarna kan detta ses som ett sätt att tillrättavisa Ghezali, medan SvD använder begreppet samtala för att ytterligare förstärka

den kritik av UD:s agerande i fallet som tilltar under hela period 1. Denna kritik av regeringens och UD:s agerande (bl.a. SvD 020227,s.6) är också det som starkast framträder under tiden för mötet på basen.

4.1.2 Sammanfattning Period 1

När jag nu har gått igenom vad AB, SvD och NA skrivit om Mehdi Ghezali den första tiden efter hans gripande kommer tre tydliga agendor fram. AB håller med klassisk tabloidanda hårt på de sex punkter som sammanfattats under nyhetslogik ovan. Man anspelar på de ögonblicksbilder som Brune tar upp i diskussionen om invandrarkillen det vill säga islams inneboende aggressivitet, auktoritativa drag, starka känslouttryck och krigsföring. Man är klar i skuldfrågan tidigt och är snabba att ge Ghezali värdeladdade tillnamn som svenskataliban. De faktafel som återkommer både här och i SvD passar väl in för att förstärka bilden av Ghezali som en fundamentalistisk terrorist. I slutskedet av period 1 är dock Aftonbladet synbart på väg mot en mer inkluderande attityd till Ghezali, i och med artikeln från den 27:e februari. Denna artikel kan dock inte förändra helhetsintrycket av AB från denna period som den bland de tre tidningarna som mest högljutt advocerar för att befästa Ghezalis andreskap.

SvD har inte förekommit i min analys text i samma utsträckning som de andra tidningarna. Detta beror på att deras texter OM Ghezali varit förhållandevis få jämfört med deras texter om regeringens agerande. Här finns ännu en av andreskapets indikatorer enligt Brune inbäddad, nämligen passiviseringen av privatpersonen gentemot institutionerna i samhället. Deras rapportering har självklart även en inrikespolitisk dimension, då SvD som borgerlig tidning har intresse av att granska och pröva den socialdemokratiska regeringens agerande i viktiga frågor. SvD har dock inte i samma utsträckning som AB använt sig av andremarkörer i texterna om Ghezali, bland annat benämningen av honom men varit likriktade i skuldfrågan.

I NA har rapporteringen dramatiskt skilt sig från de två rikstidningarna. Man identifierar omedelbart Ghezali som en örebroare, och koncentrerar sedan artiklarna på en försiktig och personlig rapportering. Man har i NA ett betydligt starkare offerperspektiv än i de andra tidningarna, Ghezalis fångenskap kan inte rationellt förklaras utan beror på rättsövergrepp. Detta förstärker tidningen när man låter advokat Peter Althin uttala sig om det orimliga i Ghezalis situation (NA020408, s.4). Skildringen av Ghezali har likheter med reportage om utvisningsshotade flyktingar i det personliga tilltalet, de gemensamma nämna hos offret och Sverige samt den tydliga offerprofilen som inbjuder till sympatier eller identifiering (Brune, 2004, s.89).

4.2 Period 2

Den andra perioden i min analys tar sin början ganska precis ett år efter tillfångatagandet av Mehdi Ghezali i Pakistan. Den tar sin början i december 2002 och sträcker sig fram till april 2003. Under denna period skrevs självklart färre artiklar än föregående period, men det flöde som finns är ändå tillräckligt för att kunna hålla en meningsfull diskussion om dess innehåll. Under det år som gått har inte Ghezalis situation förändrats påtagligt. Han har fortfarande inte formellt åtalats för krigsförbrytelser eller terroråd, och hans status som krigsfånge är fortfarande omtvistad. Inget nytt besök från den svenska regeringen har heller förekommit och sekretessen kring vad Ghezali genomlever på Guantanamo-basen är fortfarande hård. I svensk media har dock Ghezalis fullständiga namn släppts för första gången. Ghezalis far, Mehdi Ghezali, har i etapper av hungerstrejker försökt göra sin röst hörd och skapa opinion. I Sverige har även Guantanamo-gruppen, en stödförening för fångarna på Guantanamo-basen, bildats i samma syfte. I denna ingår bland annat riksdagsmän från fem partier, S, M, V, Kd och Mp. Gruppens huvudmål är att verka för ett frisläppande av Ghezali, utan att för den skull inta en ståndpunkt i skuldfrågan. Man menar att *"USA:s behandling och fortsatta inspärrande av honom (Ghezali), inte har det stöd i lagar och konventioner som USA hävdar."* (http://www.mp.se/default.asp?mainframe=templates/template_78.asp_Q_avdnr_E_12188_A_number_E_44236). Detta gränsöverskridande initiativ speglas också i massmedias inställning till fångenskapen på basen. Aftonbladet har varje dag vid denna tid en spalt på ledarsidan som räknar dagarna Ghezali suttit inspärrad och kräver ett frisläppande. AB har även på nyhetsplats fullföljt sin omkonstruktion av Ghezali, vilket redan antydde i slutet av period 1. I en tidig artikel från denna period (AB,021228,s.22) skriver tidningen angående Ghezalis fångenskap *"Mehdi-Muhammed Ghezali kommer från Örebro. Han är svensk medborgare. Det hjälper inte... Han är rättslös."* Att både konstatera medborgarskapets tillhörighet och erkänna Örebro-identiteten är fjärran från vad AB har koncentrerat sig på under merparten av period 1. Man har klart anslutit sig till offerperspektivet där NA under den förra perioden var i hegemoni. Denna bild förstärks ytterligare när AB går in på skildringen av fadern ur ett emotionellt och medkännande perspektiv, likt NA under föregående period. Man beskriver (AB,030110,s.12) hur *"[fadern] har tryckt en grå yllemössa över saudisjalen. I ett kylslaget Örebro väntar han fortfarande på livstecken från sin son."* och *"- Jag vill se hur han ser ut, hur han mår, krama honom."* fortfarande finns markörerna kring fadern kvar i form av nämmandet av "saudisjalen", men han har denna gång symboliskt försetts med en yllemössa för att markera hans svenskhet.

AB har under denna period inte bara anammat det som tidigare var NA:s vinklar, utan även tagit upp den kritik av regeringens handlande som tidigare var SvD:s nisch. Detta kommer tydligt fram i intervjuer med UD-personal (AB,030120,s.12) där reporterns frågor följer mönstret *"Varför händer inget"* och *"Du pratar om amerikanerna, men har Sverige verkligen gjort tillräckligt?"*. Man upplåter även tidningsplats till regeringskritiska debattinlägg, se *"Sverige sviker Mehdi"* (AB,030212,s.22). AB är dock inte lika ensidigt kritiska som SvD under period 1, utan balanserar kritiken med att berömma de insatser som gjort att *"Sveriges kritik blivit en alltmer irriterande gaslåga i baken på herrarna i Pentagon och på amerikanska UD."* (AB,030314). Aftonbladet tar under denna period även upp de folkrättsliga aspekterna av fångenskapen, vilka aktualiseras ytterligare av att den amerikanske ambassadören Pierre-Richard Prosper besöker Sverige för att diskutera Ghezalis fall. I denna rapportering är USA måltavla för häftig kritik från svenska jurister och folkrättsexperter (bl.a.

AB030314,s.16-17 och AB030313,s.7), men intressant är också att AB förhindrar den passivisering av privatpersonen som var påtaglig under period 1 med att ympa in Ghezalis far i dessa artiklar. I artikeln den 13 mars skrivs att *"Mehdi Ghezali, svenskens far, hade hoppats på att få träffa Prosper i dag. Men det får han inte."*, vilket gör att man får med den emotionella vinklingen i kombination med de stora institutionernas hänsynslöshet mot offret och hans hjälpare (Brune,2004, s.91). Intressant är dock att AB och andra tidningar under hela denna period i artikelrubriker använder sig av benämningen "Kubasvensken" men i ett fall "talibansvensken"(AB030120,s.12). Detta är märkligt eftersom tidningen i övrigt gått mot ett annat synsätt på Ghezali under perioden. Kubasvensken är ett något "mildare" tillnamn än "talibansvensken", men vid denna tidpunkt är alltså Ghezalis namn välkänt och spritt. Eftersom "talibansvensken" endast nämns i en artikel drar jag dock slutsatsen att det beror på den enskilde skribenten, Oisín Cantwell. Cantwell skrev under början av period 1 ett flertal artiklar där samma benämning användes (bland annat AB020124 och AB020125), men bara en artikel under hela period 2.

I SvD fortsätter rapporteringen under period 2 att koncentreras till granskande artiklar kring regeringens agerande i fallet Ghezali. Man har dock även förstärkt dessa ur ett emotionellt perspektiv genom att ge röst åt Ghezalis far, *"Pappan, Mehdi Ghezali, tycker den svenska regeringen gör för lite."*(SvD021219,s.16). Denna trend förstärks när representanter från UD för andra gången får träffa Ghezali den 7-8 januari 2003, vilket speglas i två kritiska artiklar (SvD030110,s.6 samt 030111,s.6). Man kritiserar här UD:s agerande gentemot USA, men även agerandet mot fadern som hållits ovetande om vad som sagts vid besöket. Detta följs upp från SvD:s sida av en artikel (SvD030116,s.6) med rubriken *"Kubasvenskens pappa litar inte på UD"*. De har tidigare varit inne på samma spår med en tidigare artikel där *"Pappan, Mehdi Ghezali, tycker den svenska regeringen gör för lite."*(SvD021219,s.16). Man försöker här förmedla till läsaren att UD:s hjälparroll är falsk och att det istället är SvD som faktiskt innehar rollen. Man "söker upp" pappan och förmedlar information, något som UD misslyckats med. Istället får UD här skurkrollen gentemot den orolige, utestängde och hjälplöse fadern. Även Prosper's besök i Sverige omnämns i SvD. Man förmedlar stora delar av Prosper's argument mot ett frisläppande av Ghezali, bland annat *"_Tänk er hur det skulle kännas för en förhørsledare att frige en fånge och sedan är det just han som styr nästa plan in i ett höghus eller placerar en bomb i en fotbollsarena, till exempel här i Sverige."* (SvD030314,s.10). Man låter dagen efter fadern svara, vilket ytterliggare befäster SvD:s hjälparroll. Man ordnade här det meningsskifte mellan Prosper och fadern som UD inte kunde åstadkomma.

Den enskilt mest intressanta artikeln från SvD under denna period är dock den tryckt den 19:e december. Här sammanfattar tidningen det som skrivits om Ghezali sedan fångenskapens början ett år tidigare. Man har här kartlagt *"Mehdi- Muhammed Ghezalis liv, från lovande fotbollsspelare till misstänkt al-Qaidakrigare."* Man har i artikeln lagt underrubriker som tillsammans utgör Ghezalis levnadsteckning. Dessa är Uppväxten, Förvandlingen (ej att förväxla med min användning av begreppet i texten ovan), Värningen, Gripandet, Fånge på Kuba och Framtiden. Uppväxten beskrivs som lycklig med fotbollsspel och festande, *"Han var väldigt artig och jag minns att han alltid var välklädd"* säger exempelvis hans klassföreståndare. I slutet av stycket hopas dock molnen kring Ghezali då SvD tar upp misstankar om att Ghezali *"varit med några kamrater på en stöldrad i Karlstad."* Dessa misstankar har inte lett till åtal och nämns varken förr eller senare i tidningen, men tjänar sitt syfte att förbereda för nästa steg i artikeln, Förvandlingen. Man beskriver i detta stycke hur fadern betalat sonens resa till Saudiarabien för att denne skulle fördjupa sig i islam. Detta stycke är kort och hänger intimt samman med nästa stycke, Värningen. Här framförs för

första gången uppgifter om att fadern har uppmanat Ghezali att ta kontakt med al-Muhajiroun, en organisation som misstänks ha samröre med bin Ladins al-Qaida. Dessa uppgifter förnekas av fadern i artikeln och återfinns inte heller i andra tidningar vid samma tid. Samtidigt med Förvandlingen kommer alltså Värvingen, vilket ytterligare bidrar till att sätta likhetstecken mellan religion och vapen. I samma stycke återkommer även bekanta identitetsmarkörer som att *"Mehdi odlat skägg"*, och att hans före detta flickvän som träffade honom under denna period upplevde honom som frånvarande. SvD vill alltså inte heller under period 2 släppa skuldfrågan; Är Ghezali en al-Qaida medlem? När inte regeringen är inblandad i nyhetsberättelsen som en naturlig motpart för SvD, faller tidningen tillbaka på skildringen av den Andre när man framställer Ghezalis person.

NA:s rapportering under period 2 är i ännu högre grad än rikstidningarna fokuserad kring Ghezalis far. Man fortsätter att benämna Ghezali "örebroaren" eller "Kubafången", samt rapporterar likt rikstidningarna om regeringens försök att få Ghezali frisläppt. Det som dominerar nyhetsberättelsen är dock fadern. I den första artikeln från perioden skildras en demonstration för Ghezalis frisläppande i hemstaden där fadern uttalar sig; *"Han är en fotbollsspelare, uppvuxen här i Örebro. Han har inte kunnat få några fanatiska idéer."* (NA021215,s.4). Detta befäster den bild av lokal tillhörighet som NA etablerat redan under period 1, och fastslår det orimliga i att en Örebroson kan ha gjort sig skyldig till det han misstänks för. Det idylliska i landsorten upphöjs till en predestinerande faktor för alla som växt upp där och bygger effektivt upp en mur mot omvärlden som Ghezali hamnat innanför. NA utser även fadern till "Årets Örebroare" i februari, och den motivering som finns i tidningen lyder: *"... En örebroare har indirekt varit i hela världens centrum sedan han greps i kriget mot talibanregimen i Afghanistan... Ett begrepp var därmed fött: den svenska Kubafången. Och en kamp inledd: en förtvivlad pappas försök att få klarhet i sin sons öde. Mehdi Ghezali har uppvaktat UD, utrikes- och statsministern, tagit advokathjälp, väddjat i svenska och internationella medier, sökt upp samtliga partiledare och demonstrerat genom att placera sig själv i en liten gallerbur i centrala Stockholm. I dagarna har det gått ett år sedan "Kubafången" greps. Utifrån sett har 2002 präglats av en örebroares fruktlösa kamp mot opinionen, svenska myndigheter och supermakten USA. Men för Mehdi Ghezali har året handlat om något ännu mycket större - en pappas rätt att återse sin son."* (NA021222,s.22).

Här intar NA ännu en gång underifrån-perspektivet i rapporteringen kring Ghezali, och man kan säga att det i detta fall är pappan som utgör offer-hjälten i sagan. Han porträtteras som liten, hjälplös och med en mycket begränsad handlingssfär, men kämpande emot omöjliga odds (Brune, 2004, s.90). Man ställer också upp skurkrollerna, vilka innehas av det något diffusa "opinionen", svenska myndigheter och USA. Man tar dock faderns sida och erkänner som den Hjälpare man är legitimiteten i faderns kamp. Även här appellerar NA till det gränslösa temat "faderns kamp för sonen" och anspelar på en "förtvivlad" fader. Detta förstärks av att man samma dag har intervjuat före detta pristagare vilka får kommentera årets val. De kommentarer som återfinns ligger i linje med NA:s rapportering, bland annat *"Han kämpar för sin son och det är hedervärt"* och *"När det gäller ens barn kan man gå väldigt långt"*. Detta erkännande av Örebro-kändisar är förstås en ytterligare markering och legitimering av faderns agerande och det orätta i Ghezalis fångenskap.

UD finns här i fokus för missnöjet med Ghezalis situation, precis som i SvD. I en rad artiklar diskuteras den svenska regeringens agerande, uteslutande från faderns synvinkel. Fadern får här kanalisera den samlande misstron genom sin offerroll vilket ger en extra tyngd åt rapporteringen. En artikel (NA030228, s.4) har rubriken *"De bara pratar och pratar..."* och i en annan (NA030116, s.5) säger fadern *"-Om min son hetat Lars Svensson tror jag att det blivit mer fart på dem."* För första gången nämns här utanförskapet explicit i en artikel,

fadern och tidningen fokuserar här på den rasism som antas komma från regeringshåll, medan Örebroidentiteten fortfarande är intakt. Fadern har i tidigare artiklar talat om det stöd han känt i Örebro och berättat att han anser att medierna behandlat honom bra och att *"Det var bara i början när min son kallades för taliban som jag var arg."*(NA021222, s.23).

Man har här slutgiltigt fördelat skurkrollen till UD och den svenska regeringen. Detta konstaterande gör att det möte mellan dåvarande Utrikesminister Anna Lindh och fadern som skildras i NA den 4 mars är extra intressant. Det blir här fråga om en konfrontation, offret mot skurken eller personen mot makten, och NA väljer att porträttera den därefter: *"- Jag orkar inte mer. Det sätter sig i hela kroppen. Mehdi Ghezali visar med handen över bröstet och tittar Anna Lindh i ögonen. - Jag förstår, jag förstår, säger hon och tillägger: - Vi hoppas att vi ska gå in i en ny fas nu, att det ska kunna lösa sig. Jag lovar att vi ska göra vad vi kan. Kubafångens pappa från Örebro och utrikesministern tar i hand på det."* (NA030304, s.4). Fadern intar här en underlägsen position gentemot makthavaren och förstärker sin utsatthet genom att referera till en fysisk smärta. Nämnandet av ögonkontakten är ett sätt att förmänskliga det formella mötet mellan makten och individen, ett grepp som avrundas med handslaget. Handslaget är även en symbol för ett löfte som inte kan brytas, ett slags definitiv överenskommelse, som NA har ordnat genom att avtala mötet.

4.2.1 Sammanfattning Period 2

Man kan under period 2 se hur rikstidningarna mer och mer har iklätt sig rollen som hjälpare (Brune, 2004, s.100). Man ställer sig på offrets sida mot skurkarna, USA och UD, i större utsträckning än tidigare. AB både erkänner Ghezali som svensk och förser fadern med svenska attribut, vilket är en stor förändring från bilden av den auktoritäre fadern under period 1. Man fortsätter även att som den socialdemokratiska tidning man är balansera kritiken av UD:s agerande och ikläda USA skurkrollen. Borta är många av de andremarkörer som tidningen använt sig av under period 1, "talibansvensken", beskrivningarna av Förändringen samt skulddiskussionen. Likt rapporteringen av utvisningsfall har tidningen här satt Ghezali och fadern i offerställning, samt låtit dessa få "positiva känslor". Med detta menar jag att beskrivningen av hat och aggression från period 1 har övergått till sorg hos de båda och inkännande från tidningen. Detta är arketypiskt för offerrollen.

I SvD under period 2 kan man fortfarande se delvis samma trend som fanns under period 1. Man fortsätter att kritisera UD:s agerande i fallet och använder under denna period fadern som "slagträ" i detta förfarande. Att ställa den enskilde individen mot institutioner är ett grepp som SvD inte använde sig av under period 1, då man istället passiviserade fadern och Ghezali. Man försöker nu ge sin kritik ytterligare en dimension, då man tar upp privatpersonens perspektiv. Trots detta instrumentella användande av fadern bidrar detta till att validera och erkänna honom som rättfärdig, när SvD väljer honom som en person att dela och framföra deras egna ståndpunkter. När regeringen inte finns med i nyhetsberättelsen längre som en naturlig motpart, eller en slags "significant other"(McIver i Petersson, 199?, s.??), återkommer dock andreskapandet av Ghezali. SvD beskriver här "invandrarkillen" (Brune, 2004, s.355), det vill säga islam, Värningen och yttre markörer som skägg.

I NA spelar fadern en ännu större roll, jämfört med rikstidningarna. Man fortsätter här att bekräfta hans identitet som Örebroare, och låter fokus skifta från Ghezali till fadern. I NA är det dock en betydligt starkare fader som porträtteras än i rikstidningarna. Han kämpar en

fruktlös kamp, men får samtidigt ett erkännande värdigt en Hjalte. I jämförelse med period 1 där faderns och sonens offerstatus var befäst, har fadern här likt steg 6 i Propps schema (se ovan) blivit igenkänd och erkänd som Hjalte. Detta förstärks då han går i närkamp med en av skurkarna och trots sin underlägsenhet lyckas humanisera denne genom ett handslag. Även NA fortsätter under denna period att ikläda sig en hjälparroll, likt de andra tidningarna.

4.3 Period 3

Den tredje och sista perioden i min analys tar sin början i juli 2004 och sträcker sig fram till oktober. Onsdagen den 7:e juli landade Mehdi Ghezali på svensk mark igen efter över 900 dagar i amerikansk fångenskap. Frigivningen kom med bara någon dags varsel, då media underrättades. Fortfarande har inga officiella åtal riktats mot Ghezali, vare sig för terroristaktiviteter från amerikanskt håll eller för mordet på vakterna vid fängstransporten i Pakistan. Ghezali hämtas på Kuba den 7:e juli med regeringsplanet och landar samma dag på Skavsta flygplats i Nyköping. Den första tiden efter hemkomsten väljer Ghezali att inte vara tillgänglig för media, förutom en intervju i Ekot, men den 16:e bryts tystnaden. Det anordnas då en presskonferens i Örebro under vilken media för första gången kan ställa frågor direkt till honom. Efter denna presskonferens ger Ghezali inga fler intervjuer under period 3, utan den information som media får förmedlas via Guantanamo-gruppens ledare Gösta Hultén. Under denna period uttalar sig också Ghezalis advokat Peter Althin rörande eventuella skadeståndsanspråk från sin klients sida. Under period 3 förnyas de tre tidningarnas intresse för Ghezali, och artikelfloden kommer nästan upp i samma nivå som vid gripandet två och ett halvt år tidigare.

Aftonbladets rapportering denna period startar den 10:e juli med två artiklar. Den ena har rubriken *"Hemresan kostade en halv miljon"* (AB040710,s.8) och beskriver hur USA ställt upp särskilda krav för hämtningen av Ghezali, varpå den billigaste lösningen för att möta dessa var att utnyttja regeringsplanet. Den andra, också på sidan 8, har rubriken *"Kubasvensken kan bli åtalad"* och avslöjar att åklagare från Sverige besökt USA för att ta reda på mer *"om anklagelserna (sic) mot den svenske Kubafången."* Som tidigare nämnts finns det inga officiella anklagelser riktade mot Ghezali från vare sig amerikanskt eller pakistanskt håll. Den första artikeln berör det som Brune i "Mörk magi i vita medier" (s.111) kallar välfärdsargumentet. Detta går ut på att associera den Andre med ekonomisk belastning och överutnyttjande av gemensamma resurser. Man påpekar dock nogsamt att USA och inte den svenska regeringen kan lastas för detta, vilket är en fortsättning på AB:s trend under period 2 då man var sparsam med kritik mot regeringen. I en annan artikel (AB040712s.20) refererar tidningen till flygningen som *"den dyra hemresan med regeringens lyxflygplan."*, vilket ytterligare förstärker välfärdsargumentet. Den andra artikeln syftar främst till att påminna om den skuldfråga som ännu inte är helt lagd till handlingarna. Det fungerar också som en markering av att Sverige ser med misstanke på Ghezali och att man själva kan skipa den rättvisa som inte USA har lyckats att åstadkomma.

AB beskriver sedan i ett antal artiklar (AB040712s.20, 040715s.9) den tortyr som Ghezali till Ekot uppger att han utsatts för under sin fångenskap. I dessa artiklar bemöts Ghezalis påståenden av amerikanska regeringsföreträdare som hävdar motsatsen. Den 17:e juli, då artikeln om Ghezalis presskonferens i Örebro kommer i tryck, finns även en artikel om Ghezalis förflutna i Portugal med (AB040717, s.14). Detta är en lång skildring av händelserna

1999 hämtat från förhör och den portugisiska polisen. Man skriver i artikeln att *"fängelsechefen får något eftertänksamt i blicken när vi frågar om Mehdi Ghezali."* och att *"Mehdi Ghezali förändrades i häktet."* Denna förändring bestod enligt AB i att han mer och mer ägnade sig åt islam. När det gäller själva stölden som Ghezali satt häktad för, men aldrig ledde till åtal, skrivs: *"Det gick inte att bevisa att Mehdi Ghezali [deltagit i rånet]... men på punkt efter punkt kunde polisen binda Mehdi Ghezalis grekiska vän till rånet.* Det som AB här presenterar i direkt anslutning till rapporten från presskonferensen i Örebro är en berättelse om religion, brott, omtvistad skuld och "guilt by association". Att man här försöker dra paralleller till den nuvarande situationen är klart, men till skillnad från period 2 och i likhet med period 1 är här skulden på Ghezali och religionen en hotande faktor. Det gick ju inte att bevisa att Ghezali var med vid rånet, men var hans vän det så var han nog skyldig också. Själva skildringen av presskonferensen är en fortsättning på detta tema. Längre ner på sidan beskriver man hur Ghezali på presskonferensen *"ser ner i bordet, svarar med dämpad röst på frågorna som haglar mot honom."* Tidningen visar här på en dämpad och skuldtyngd Ghezali som inte kan se frågeställaren i ögonen, vilket ytterligare understryker att han har något att dölja.

Under presskonferensen kommer även en betydande del av frågorna att handla om Portugal och "vad han egentligen gjorde där". I samma tidning gör AB ytterligare en granskning av "spökfiguren" Mehdi Ghezali (AB040717, s.11). Man söker här "sanningen" om honom, *"Om miljonrånet, al-Qaida-kopplingarna och fängelsevistelsen omskrivet i bland annat den ansedda spanska tidningen El Mundo."* Denna ingress innehåller både en dom och en Andrefiering av Ghezali. Att benämna honom som "spökfigur" är att ge Ghezali attribut som okänd och skrämmande. Resten av ingressen utgör en rättegång med AB som åklagare och domare, där man försöker leda i bevis att Ghezali är skyldig till både al-Qaidas terror och rånet i Portugal. I själva artikeln kommer nya tecken på Ghezalis skuld och varför han har utfört brotten fram. *"Hans uppväxt var omskakande."*, *"Det var en förändrad Mehdi Ghezali...Allvarligare, mer religiös."* AB börjar misstänkliggöra Ghezalis uppgifter på presskonferensen, genom att ge hans svar förledet *"enligt egen utsago"*. Denna användning av islam som utlösaren av Förändringen och grunden till våldet känns igen från period 1. I den fortsatta rapporteringen under period 3 fortsätter AB att misstänkliggöra Ghezali, och mena att han har ljugit om ett flertal saker. Detta inkluderar hans uppgifter om att inte ha blivit informerad av UD under hans fångenskap på Kuba (AB040720, s.11). Den slutgiltiga domen för Ghezali kommer dock inte förrän man i AB (040721, s.8) skildrar Guantanamo-gruppens upplösning. I underrubriken fastslås att *"Många tvivlar på hans oskuld"* och i artikeln skrivs att sex av de nio politiker som ingått i gruppen tror att Ghezali inte är oskyldig. Exakt till vad han skulle vara skyldig till framgår inte, men en viktig del av den legitimitet som politikernas erkännande gett Ghezali försvinner nu och ersätts med misstankar. Om till och med svenska folkets valda representanter tror att han är skyldig, vem kan då bevisa motsatsen?

I SvD:s första artiklar under period 3 koncentreras rapporteringen likt i AB på hemresan med det svenska regeringsplanet. Ingressen till den första artikeln (SvD040710, s.6) lyder: *"Mehdi Ghezalis flygresa med regeringsplanet hem från fångenskapen på den amerikanska Guantánamobasen på Kuba kostade drygt en halv miljon kronor. Efter landningen på Skavsta i Nyköping fick han skjuts till ett hotell Stockholm."* Även här kommer välfärdsargumentet in, vilket även var fallet med AB:s artiklar om samma ämne. Man nöjer sig dock inte likt den andra rikstidningen med detta utan ställer i samma artikel Justitieminister Laila Freivalds till svars för användningen av planet. Man följer upp denna artikel med att redovisa en motion som lämnats in av en moderat riksdagsman med anledning av regeringsplanets användning. Här befästs välfärdsargumentet genom citat som *"Min riktlinje är att se på skattepengarna*

som mina egna” och att *”regeringsplanet har använts på ett märkligt sätt.”* (SvD040717, s.7). Man skriver även i samma artikel att Ghezalis transport i regeringsplanet belastar det konto som används för transport av andra svenskar i utlandet. SvD fortsätter här, likt period 2, att använda Ghezali som ett ”slagträ” mot UD och regeringen, men nu är det ur perspektivet att Ghezali är en belastning. Det mest anmärkningsvärda under denna period är dock SvD:s hårda linje gällande Ghezalis skuld på både ledar- och nyhetsidor. Ledarsidorna är de mest explicita i att uttrycka misstro mot Ghezali. *”Den som har ”rent mjöl i påsen” kan med lätthet skingra misstankar och påvisa oskulden genom en öppen redovisning.”*, skriver tidningen i en ledarartikel från den 10:e juli (s.8), vilket blir startskottet för en serie ledare med liknande tema. *”Vänta lite med medaljen...det som inte är brottsligt kan ändå vara klandervärt”* skriver SvD i en ledare angående Ghezalis *”förehavanden”* i Pakistan (SvD040710, s.4). Det som bäst fångar den stämning som råder på SvD:s ledarsida under period 3 är dock påståendet att *”svenska staten flyger eventuella talibankrigare för 600 000 kronor”* (SvD040713, s.23).

SvD:s nyhetsberättelse under period 3 följer samma mönster som ledarsidorna, om än i något mer nedtonad form. Efter presskonferensen i Örebro den 16:e juli skriver SvD en artikel med rubriken *”Många luckor i Mehdi Ghezalis berättelse”* (SvD040717, s.11). I artikeln summeras presskonferensen med konstaterandet att *”Mehdi Ghezali är vag om vad han gjorde i Afghanistan och Pakistan före gripandet. Det som talar mot honom är att han stämmer in på kategorin av unga muslimska män som via London åker dit för att strida i islams namn.”* Hur Ghezali stämmer överens med denna ”kategori” nämns inte, men skuldperspektivet i artikeln är glasklart. Man har även gett Ghezali identiteten muslim istället för svensk, detta i motsats till benämningarna under period 2. Även nämnandet av islam sker här i samband med våld, vilket slutgiltigt avgör ”muslimens” skuld. I en annan artikel samma dag fortsätter misstänkliggörandet av Ghezali (s.11). Likt i AB beskrivs här hur Ghezali har *”blicken fäst i bordet”* och att han inte gav några *”uttömmande svar”* på de frågor som ställs. SvD återger sedan varje tveksamt svar från Ghezalis sida och fyller i nyhetstexten på med egna kommentarer, exempelvis *”Tveksamheten om al-Qaidas ansvar för [11:e september-attentaten] utvecklade han inte.”*, och avslutar artikeln med konstaterandet att *”Mehdi Ghezali har väckt starka känslor i Sverige, både varma och rent hatiska... Men han tror att ilskan och antipatin lägger sig.”* Man framhäver här ett utbrett ogillande av Ghezali hos svenskarna, han har alltså inte bara fått tidningens dom utan även folkets.

SvD rapporterar likt AB om upplösandet och misstron inom Guantanamogruppen gentemot Ghezali (SvD040721, s.9). Här refereras likt i AB till att de riksdagsmän som fanns inom gruppen nu ställer sig tvivlande, samt att det är ordföranden Gösta Hultén ensam som *”tagit beslutet att gömma Mehdi Ghezali”* för media. En av riksdagsmännen som tvivlar på Ghezalis oskuld säger också att det är: *”beklagligt att Mehdi Ghezali inte bättre kan redogöra vad han gjorde i Pakistan och Afghanistan.”* Personporträttet av Ghezali som tecknas under denna period avslutas symptomatiskt med beskrivningen av honom som *”en person som inte har förmåga att uppfatta eller ens intressera sig för vad som händer omkring honom”*. (SvD041002, s.11).

I NA tar rapporteringen om Ghezalis frisläppande en helt annan utgångspunkt. Istället för regeringsplanets anskaffningskostnad väljer NA att porträttera faderns reaktion. Offer-hjälten har lyckats betvinga skurken och fadern *”ler med hela ansiktet”*(NA040709, s.6). det poängteras också att det var Hjälparen som underrättat honom, *”det var inte utrikesdepartementet som meddelade honom, det var media.”* Här fastställs UD:s oförmåga likt under period 2. Hjälten är dock förlåtande i segerns stund och tackar både Göran Persson och George Bush. Artikeln genomsyras av känslsamhet och beskriver hur fadern skall ge

Ghezali en fotboll vid hemkomsten. Denna symbol har använts tidigare för att konstituera hans "normala" och svenska tillvaro innan han slets ifrån Örebro, och får även här tjäna som ett objekt som förläner sonen svenskhet. NA:s ledare under period 3 skiljer sig radikalt från exempelvis SvD:s. Här fastslås att *"Det är de amerikanska myndigheterna, inte Mehdi Ghezali, som har problem med trovärdigheten."* (NA040715, s.2) och *"han inte är dömd för något brott."* Man tar även upp den i rikstidningarna så omdebatterade frågan om regeringsplanet i samma ledare, *"om amerikanska myndigheter ställde som villkor att Ghezali skulle lämna Guantanamo i ett specialplan, utan att mellanlanda på USA:s territorium, så förefaller det inte vara mycket att bråka om."* I en annan ledare ger NA sin syn på den diskussion om Ghezalis skuld som utgör den samlade nyhetsberättelsen i SvD och AB: *"Det märkliga inträffar också att Mehdi Ghezali ska tvingas bevisa sin oskuld. En omvänd bevisbörda som borde vara främmande inte bara hos svenska domstolar utan också för folk i gemen."* (NA040716, s.4).

Nyhetsberättelsen i NA fortsätter i samma anda som ledarna. Likt de två rikstidningarna får Ghezalis egna berättelse på presskonferensen stort utrymme. Istället för att framställa hans historia som tvivelaktig och hans skuld som uppenbar, går NA här en annan väg. Man framhåller att *"säkerhetspolisen inte längre har något intresse av honom"* (NA040710, s.5), och att *"Ghezali [är] mån om att få ut berättelsen"* om vad som hänt honom (NA040716, s.3). Även islam ges andra attribut än i rikstidningarna. Istället för våld och extremism, kopplas denna i NA samman med pacifism (NA040715, s.5).

I motsats till AB som under samma period fråntagit Ghezali sin svenska identitet i rapporteringen, får han av NA ytterligare en bekräftelse på denna. *"Den 5 juli fyllde Mehdi Ghezali 25 år. I Sverige har han av somliga kallats den "svenske talibanen" eller "Kubasvensken" eller också bara "den där". Av militären på Guantánamo förvandlades han till "US9SWE000166".*" (NA040715, s.5). När det gäller ett annat huvudtema hos rikstidningarna, Ghezalis märkliga aversion mot intervjuer och bristande mediatillgänglighet ger NA åter uttryck för en motsatt uppfattning. Ghezali beskrivs här som svårt märkt av tiden i fångenskap och att han trots utmatningen ger en presskonferens förstärker bilden av en offerhjältes triumfatoriska hemkomst. *"-Det är inte så att jag tycker synd om mig själv, men jag vill berätta vad som hänt mig och mina medfångar"* (NA040717, s.3). Guantanamogruppen, vars sönderfall och svängning i skuldfrågan skildrades i rikspressen, får även utrymme i NA. Här koncentreras dock rapporteringen på Gösta Hultén, den som fortfarande är övertygad om Ghezalis oskuld. Artikeln skildrar hans kamp och uppoffringar för att få Ghezali frigiven, samt hans fortsatta tro på Ghezalis oskuld. Hultén får i NA ett erkännande som Hjälpare, bland annat genom att man skildrar hur *"en person under intervjun visar tummen upp och ler stort mot Gösta där han sitter i soffan."* (NA040905, s.9). NA avslutar sin rapportering under period 3 den 18:e oktober, då man ytterligare stärker Ghezalis trovärdighet genom en artikel om den samstämmighet som finns i de före detta Guantanamofångarnas utsagor om tortyr. Detta är förvisso ingen fråga som varit omtvistad i någon av tidningarna, men rubriken *"Nya fakta stärker Ghezalis berättelse"* fungerar ändå som en utomstående validering av hela Ghezalis utsago och offerstatus.

4.3.1 Sammanfattning Period 3

Under period 3 har nyhetsrapporteringen kring Mehdi Ghezali både ökat i omfång och målat upp delvis andra bilder av denne. Rikstidningarna, främst AB, har överlag svängt från de teman som användes under period 2. I AB:s fall är man inte bara tillbaka i andrefieringen från period 2, utan har i många fall fördjupat och förstärkt denna. Den svenska identitet som tillerkändes Ghezali under period 2 har nu tagits ifrån honom, och man rapporterar om Förändringen, ”spökfiguren” och skuldbördan. SvD är dock den tidning som under perioden gått allra hårdast fram mot Ghezali. Både på ledarsidorna och i nyhetsmaterialet finns en närmast häxjaktliknande stämning gentemot Ghezali, och till och med den obligatoriska regeringskritiken har nedtonats. Om de två första perioderna har haft vissa likheter med flyktningreportage, är denna närmast besläktad med kriminaljournalistik. Konnotationen är hos rikstidningarna mer märkbar än under någon av de föregående perioderna. Man ger läsaren antydningar om Ghezalis skuld och fyller på med Portugalhistorien och islam som underlag. Resten av processen sker sedan hos läsaren själv. Undantaget är NA som likt Proppsagan välkomnar och igenkänner hjälten, samt kröner honom (Brune, 199?, s.99). Här har inget förändrats utan snarare har Ghezalis identitet som örebroare framför svensk stärkts av det faktum att NA så starkt försvarar bygdens son. Man går nu i direkt polemik med ”övriga Sverige” något som inte skett under de två tidigare perioderna. Fadern som under de andra perioderna varit framträdande i rapporteringen hos samtliga tidningar finns bara kvar som Hjälpare och offer hos NA. Att pappan på detta sätt exkluderats i rikstidningarna gör att man ökar Ghezalis utsatthet och minimerar hans anknytning till Sverige.

I NA är fallet det motsatta, man säger att Ghezali har kommit ”hem” i motsats till rikstidningarnas ”kommit till Sverige”. Man förstärker även Ghezalis hjälteroll genom att poängtera att han inte tycker synd om sig själv. Under period 3 görs också en distinktion mellan sanna och falska Hjälpare. I rikstidningar identifieras en av Ghezalis Hjälpare, Guantanamogruppen, som i grunden orättfärdig. Den man särskilt syftar på är Gösta Hultén som ”gömmar” Ghezali. De kloka riksdagsmännen har redan distanserat sig från Ghezalis sak. I NA upprättar man däremot Hultén som en centralfigur med stöd i de breda lagren.

4.4 Sammanfattande analys

Jag har nu gått igenom de tre perioder som tillsammans konstruerar mitt samlade analysmaterial. Nyhetsberättelsen kring Ghezali är långt ifrån enhetlig, och i denna slutanalys vill jag försöka sammanfatta hur beskrivningen av Ghezali har förändrats inom och mellan de tre tidningarna över tiden. Jag kommer även att pröva olika teorier på dessa fullständiga nyhetsberättelser, bland annat Propps sagoschema.

För att ge läsaren en bättre överblick över de olika berättelserna börjar jag med att översiktligt sammanfatta dessa.

Aftonbladet

I AB finns till en början en stark fokusering på Ghezalis person då man ger honom olika värdeladdade benämningar och inriktar sig på hans yttre attribut och personlighet. Denna negativa karaktäristika mynnar ut i ett tidigt utlåtande om vad han har gjort sig skyldig till. I slutet av period 1 och under period 2 intar dock tidningen en annan utgångspunkt då man istället skildrar Ghezali och fadern som offer och hjälpare. AB fokuserar nu på att kritisera USA:s ageranden och att skildra faderns kamp för att få sonen frisläppt. Efter Ghezalis hemkomst under period 3 går man dock tillbaka till, och fördjupar, bilden av skuld som då målades upp. Istället för offer skildras nu Ghezali som förövare, och de negativa benämningar och symboler som nämndes under period 1 återkommer.

Svenska Dagbladet

Under period 1 i SvD så utgörs nyhetsberättelsen till stora delar av kritik mot regeringens agerande i Ghezalis fall, och inte av rapportering om Ghezali själv. Man har dock positionerat sig mot Ghezali i skuldfrågan och i övrigt skildrat honom negativt. I period 2 fortsätter tidningens kritik av regeringens handlande. Man inkorporerar nu fadern i nyhetsberättelsen i hög grad och förmedlar dennes kritik mot UD. Man ger också under denna period fadern en offerroll, men när regeringen inte finns med i rapporteringen faller man tillbaka på den första periodens skildringar av Ghezalis skuld. Under period 3 förstärker SvD Ghezalis förövarroll ytterligare och ger utrymme i både ledar- och nyhetsartiklar till ifrågasättande av Ghezalis skuld. SvD:s kritiska hållning gentemot regeringen finns fortfarande kvar under period 3, men har för första gången under min analysperiod fått stå tillbaka för skildringar av den misstänkte terroristen Ghezali.

Nerikes Allehanda

I NA:s skildring av Ghezali under period 1 porträtteras han direkt som både Örebroare och offer. Man ger Ghezali positiva attribut och distanserar honom från de negativa bilder som målats upp i rikstidningarna. NA ägnar även fadern uppmärksamhet under period 1 i vilken hans kamp för sonen får stort utrymme. Även fadern får under period ikläda sig offerrollen. Under period 2 koncentreras NA sin rapportering i ännu högre grad kring fadern och hans kamp för sonens frigivning. Man kritiserar både regeringen och USA för bristande handlingsförmåga i Ghezalis fall och låter denna kritik förmedlas av fadern. Denne får under period 2 en hjälteroll då han ställer makthavare till svars, vilket illustreras av den utmärkelse han får som ”Årets Örebroare”. Under period 3 förekommer fadern i mindre utsträckning i berättelsen, då sonen istället får ikläda sig hjälterollen. Ghezali blir i NA inte belagd med

skuld eller misstankar, utan tidningen försvarar istället de attribut de under tidigare perioder förlänat Ghezali.

När jag nu översiktligt sammanfattat de tre nyhetsberättelserna, återknyter jag dessa till mina teoretiska utgångspunkter. Framställningen börjar med Propps sagoschema, vilket appliceras på respektive nyhetsberättelse.

Nerikes Allehanda

I detta schema är offerhjälten en central gestalt. I nyhetsberättelserna om Ghezali är det bara i NA som Ghezali direkt får de attribut som ett offer innehar; hjälplöshet, litenhet och sårbarhet. I NA:s offerframställning visas också att Ghezali inte kan lastas för den belägenhet han befinner sig i, och han blir slutligen tilldelad hjälterollen vid hemkomsten. Ghezali delar under period 1 offerrollen med fadern, men denne får under berättelsens gång ikläda sig ett antal olika roller. I period 1 är fadern både offer, hjälpare och vittne då han ger legitimitet åt Ghezali och beskriver denne som en av Oss. Hans kamp för sonens frigivning gör också att han likt tidningen får en hjälparroll, vilken erkänns och bekräftas av tidningen. Under period 2 får fadern en hjältestatus då han blir erkänd och krönt av sin omgivning. Skurkrollen berättelsen igenom innehas av USA. Ansiktslöshet och brist på hänsyn är två av de attribut som tidningen knyter samman med skurken. UD och regeringen får i NA en blandning av två olika roller, otillräcklig hjälpare och kung. Regeringen måste i NA:s berättelse påverkas av hjälparna för att erkänna Ghezalis nöd och aktivt arbeta för ett frisläppande. Man visar också i nyhetsberättelsen på regeringens oförmåga att hjälpa Ghezali, något som gör att både faderns och tidningens egen hjälparroll förstärks. När det gäller Propp-sagens etapper finns också likheter med NA:s nyhetsberättelse. Steg 3-6 i etappschemat kan utan vidare appliceras här. NA skildrar i steg 3 Ghezalis orättfärdiga tillfångatagande i Pakistan och fängslande på Kuba. I steg 4 återfinns faderns kamp för att få tillbaka sonen, och de fysiska och emotionella umbäranden han utstår. Till sist släpper USA så Ghezali, som återvänder till hemlandet och transformeras till hjälte i steg 5. I det sista steget befästs Ghezalis hjälteroll i NA och han blir återigen upptagen bland sina landsmän.

Aftonbladet & Svenska Dagbladet

Hos dessa båda tidningar är det betydligt svårare att applicera delarna i Propps sagoschema. Det tema som dock går igen även här är offer- och skurkrollen, det vill säga gott mot ont. I de två tidningarna är dock inte rollerna konstruerade såsom föreskrivs av Brune, utan det är mer befogat att här tala om offer- och förövarroller. Under period 1 är synen på Ghezali som förövare förhärskande i de båda tidningarna. Under denna period är det närmast islam som ikläds skurkrollen i tidningarnas rapporter. SvD:s kritik av regeringen kan inte ses som fördelandet av en skurkroll då denna inte uppfyller de krav som ställs på skurkrollen. Under period 2 finns det i AB ett antal av Proppsagens arketyper beskrivna. Ghezali får under denna period en offerroll, medan fadern och tidningen får hjälparroller. USA får likt i NA skurkrollen. I SvD under samma period får fadern en hjälparroll och Ghezali tillerkänns även vissa offerattribut. Ingen skurkroll fördelas dock till USA, och i vissa delar återkommer synsättet på Ghezali som förövare från period 1. Under period 3 går båda tidningarna tillbaka till att skildra Ghezali som förövare, likt under period 1.

De nyhetsberättelser som finns om Ghezali i de olika tidningarna innehåller även en rad andremarkörer. I NA är dessa istället utformade som Vi-markörer då man försöker integrera Ghezali i innegruppen. Dessa är ofta väldigt direkta attribut som symboliserar Sverige, Örebro

och västvärlden, som fotboll, disko och tjejer (se bl.a. s.15). Även Fadern beskrivs med dessa attribut. Den gemenskap som NA i första hand infogar Ghezali i är Örebro-identiteten. Man väljer i NA att tona ner religionens betydelse och lyfta upp bördens betydelse. I AB förses Ghezali med mycket konkreta Andre-attribut i rapporteringen. Dessa kretsar främst kring tre saker: Ghezalis utseende, hans person och religionen. Saker som här tas upp är skägg, aggressivitet och benämningen ”talibansvensk”. I period 1 och 3 kan de andremarkörer AB använder sig av anknytas till Vilho Harles ”Enemy of god”. Denna typ av andre kan vi varken lära av eller förhålla oss till på något annat sätt än att förkasta den (Harle, 200, s.14). I SvD finns ett delvis annat urval av andremarkörer. Man väljer istället för att skildra Ghezali ingående göra honom till en bricka i ett politiskt spel, vilket även det är en andremarkör enligt Brune, då man gör honom till en problemalstrande yttre enhet (se s.6). Man använder sig även av ett ”significant other” gentemot regeringen och Ghezali. I diskussioner där regeringen är inblandad används Ghezali som ett vapen, men vid de sällsynta tillfällena när man skildrar Ghezalis person hänfaller man åt beskrivningar liknande dem i AB. Man ger alltså Ghezali islam-relaterade attribut, vilket förstärker hans andreskap. Både SvD och AB har också använt sig av det som Boréus kallar för negativ framställning, då man med hjälp av ofullständiga uppgifter (bland annat Ghezalis algeriska militärtjänst) konstruerat ett andreskap.

Stereotyper i nyhetsrapporteringen är ett annat redskap som tidningarna använt för att skildra Ghezali. Emedan beskrivningen av Ghezali inte har varit konstant över tid hos någon av de tre tidningarna, så har man använt olika stereotypa roller vilka man tillskrivit honom. AB har här i både period 1 och 3 använt sig av den muslimska stereotypen, vilken förmedlar bilden av en skäggig, militant och aggressiv Ghezali. Man appellerar här till det ”common sense” som svenska folket har kring bland annat talibaner när man benämner Ghezali som en sådan. Även fadern stereotypiseras i AB, främst under period 1. Tidningen beskriver då en annan vinkling av den muslimska stereotypen, det strängt religiösa och härskande familjeöverhuvudet. Våldet förknippas starkt samman med islam i denna stereotyp, vilket också var fallet vid studien av rapporteringen kring terrorådet mot World Trade Center (se s.7). I NA är fallet det omvända. Här försöker tidningen i stället konstruera Ghezali som en stereotypiserad svensk ungdom.

Detta anknyter i sin tur till Invandrarkillen som Brune tar upp. Bilden som ges av Ghezali i både SvD och AB anknyter till denna stereotyp som skiljer sig från den muslimska på vissa punkter. Hos Invandrarkillen har hotet flyttat från fjärran östern till Sverige och förknippas med trasslig uppväxt, brottslighet och Förändringen till en muslimsk extremist. Alla dessa kriterier uppfyller Ghezali hos AB men även hos SvD.

Den kanske viktigaste iakttagelse jag har gjort i min analys är dock att man kan destillera de tre nyhetsberättelserna till två huvudberättelser, den Nationella och den Lokala. Den Nationella företräds av Aftonbladet och Svenska Dagbladet, den lokala av Nerikes allehanda. Det finns förvisso skillnader mellan AB och SvD, främst med avseende på deras olika inrikespolitiska ställningstaganden, men kan ändå tillsammans sägas utgöra en enhetlig berättelse främst i period 1 och 3. Detta motsäger till viss del Peterssons teorier om lokala och nationella identitetsskapande strukturer som ömsesidigt förstärkande och validerande. Det kan också ses som ett erkännande av Scholtes tankar kring en radering av den nationella nivån till förmån för betoning av den lokala och globala.

5. Slutsatser

I min uppsats har jag studerat den bild som ges av Mehdi Ghezali i tre svenska tidningar under tre perioder mellan 2001 och 2004. Jag har gjort detta utifrån ett antal teoretiska utgångspunkter och med hjälp av diskurs- och narrativanalys. Mitt syfte har varit att se på den bild som konstruerats av Ghezali och identifiera likheter och divergenser mellan och inom tidningarna. Jag har funnit tre olika variabler som påverkar olikheterna i framställningen av Ghezali :

- Valet av tidning
- Valet av period
- Valet av tidning och valet av period

Dessa variabler styr även applicerbarheten av mina teoretiska utgångspunkter. Jag har dock hos alla tidningar och under alla perioder, funnit kontaktytor med mina teoretiska huvudbegrepp. Tidningarna har, bortsett från Nerikes Allehanda, divergerat i sin egen rapportering mellan olika perioder, i synnerhet Aftonbladet. Huvudtemat hos NA har varit inklusion av Ghezali i Vi-gruppen och betoning på hans lokala tillhörighet. Huvudteman hos AB och SvD har varit andrefiering och exklusion av Ghezali från Vi-gruppen. Således har jag funnit en skillnad mellan lokala och nationella identitetskapande strukturer i nyhetsberättelsen om Ghezali. Detta motsäger till viss del tidigare forskning som visar på ett ömsesidigt förstärkande av nationella och lokala strukturer. Det är denna slutsats som jag anser motivera ytterliggare forskning. Intressant vore att undersöka hur ”etniska svenskar” som varit i liknande situationer som Ghezali, exempelvis Calle Jonsson, skildras i nationell- respektive lokalpress. En annan framkomlig väg för studier på ett liknande tema är att bredda analysen av Ghezali till att gälla även fotografiskt material, och därigenom förstärka/försvaga de slutsatser jag nått fram till med mitt textanalytiska angreppssätt. En annan mycket intressant forskningsuppgift skulle kunna konstitueras av en jämförande studie mellan Ghezali i svensk media och den danske medborgare som suttit fängslad på Guantanamo basen i dansk media. Man behöver då inte nödvändigtvis hålla fast vid det nationellt – lokala spänningsfältet eller ens tidningar, även om detta är fullt möjligt, utan se på exempelvis tv-rapporteringen kring de båda.

6. Referenslista

Böcker:

Bergström, Göran & Boréus, Kristina, (2000), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Lund: Studentlitteratur

Brune, Ylva, (1998), *Mörk magi i vita medier*, Stockholm: Carlsson

Brune, Ylva, (2004), *Nyheter från gränsen: tre studier i journalistik om "invandrare", flyktingar och rasistiskt våld*, Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation

Calhoun, Craig (ed), (1994), *Social theory and the politics of identity*, Oxford : Blackwell

Harle, Vilho, (2000), *The enemy with a thousand faces : the tradition of the other in western political thought and history*, Westport: Praeger

Manning, Paul, (2001), *News and news sources : a critical introduction*, London ; Thousand Oaks: Sage

Petersson, Bo & Robertson, Alexa (ed), (2003), *Identitetsstudier i praktiken*, Malmö : Liber ekonomi

Kapitel:

Narrativ analys, medietexter och identitetsforskning, Robertson, Alexa

Diskursanalys av nationell identitet, Hall, Patrik

Petersson, Bo & Clark, Eric (eds.), (2003), *Identity dynamics and the construction of boundaries*, Lund : Nordic Academic Press

Kapitel:

Contextualising national identity – Others, Othering and Irishness, McIver, Scott

Combating uncertainty, Combating the global, Petersson, Bo

Scholte, Jan Aart, (2000), *Globalization – a critical introduction*, London : Macmillan

Strömbäck, Jesper, (2000), *Makt och medier*, Lund: Studentlitteratur

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, (2000), *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur

Andra källor :

Muslimerna och islam i svenska nyhetsmedier – Om rapporteringen av terrorattackerna i USA den 11 september 2001, Integrationsverkets skriftserie III, (2002), Elanders Novum

http://www.mp.se/default.asp?mainframe=templates/template_78.asp_Q_avdnr_E_12188_A_number_E_44236_050507

Konsten att skriva och tala, Lunds Universitet, Statsvetenskapliga Institutionen

Tidningsartiklar använda i analys:

Aftonbladet

- 011222, *Taliban – med svenskt pass*, Fredrik Engström
011223, *Svensk taliban åtalas*, Fredrik Engström
020112, *Svensk-taliban förs till Kuba*, Fredrik Engström
020113, *Här ska talibansvensken bo*, Wolfgang Hansson
020121, *Han är en av 144 fängslade talibaner som flugits till Kuba*, Petter Ovander
020123, *"Hans dröm var att öppna kafé" Svenske talibanens vänner har svårt att förstå*, Petra Axlund, Christina Vallberg, Richard Aschberg
020124, *"En dag började han hata USA" Vännerna berättar: Så blev svensken en hårdför taliban*, Oisin Cantwell
020125, *Elitspelare då - taliban i dag*, Oisin Cantwell
020202, *Säpo får träffa svenske Ali*, Wolfgang Hansson
020227, *En påse bilar till svensktalibanen*, Wolfgang Hansson
021228, *Svenskarna som Sverige struntade i*, Lena Melin
030110, *"Jag vill bara veta hur min son mår"*, Jessica Ritzén
030120, *Talibansvensken om fängeslivet*, Oisin Cantwell
030212, *Sverige sviker Mehdi Ghezali*, Debatt
030313, *"Svensken en säkerhetsrisk"*, Carl Hjelm
030314, *Uppdrag: att tysta kritiken*, Wolfgang Hansson
030314, *USA:s uppmaning till pappan: få din son att samarbeta*, Wolfgang Hansson
040710, *Hemresan kostade en halv miljon*, Joakim Andersson
040710, *Kubasvensken kan bli åtalad*, Joakim Andersson
040714, *Så grep USA Kubafången*, Johan Taubert
040717, *Portugal 1999: 5,6 milj hittas i Ghezalis rum*, Artikelförfattare okänd
040720, *Ghezali informerades*, Suzanne Kordon
040721, *Nu bråkar vännerna om Ghezali*, Katrin Krantz
040722, *Hultén, låt bli journalisterna*, Debatt

Svenska Dagbladet

- 011223, *Krigsfånge hade svenskt pass*, Ingen uppgift
020121, *Svensk gripen i Afghanistan förd till Kuba*, Ingen uppgift
020122, *Amerikanska jurister överväger tortyr av misstänkta terrorister*, Ingen uppgift
020122, *Svar om den fängslade svensken dröjer*, Erik Sidenbladh
020123, *Säpo kände inte till svenske talibanen*, Ingen uppgift
020123, *USA lovar snabbt besked om svensken*, Ingen uppgift
020207, *Kubasvensk får besök nästa vecka*, Karin Henriksson
020217, *Orolig pappa fick brev från fängslad svensk på Kuba*, Ingen uppgift
020218, *Svenske fången identifierad*, Ingen uppgift
020219, *Svensken på Kuba mår efter omständigheterna väl*, Ingen uppgift
020227, *Sverige hjälpte USA med förhör av Kubasvensken*, Ingen uppgift
020306, *Svenske fången misstänks för fångupplopp där sex vakter dödades*, Ingen uppgift
021219, *SvD har kartlagt Mehdi-Muhammed Ghezalis liv*, Ingen uppgift
021219, *Pappan kritisk mot regeringen*, Ingen uppgift
030110, *Ny delegation fick träffa fängslade kubasvensken*, Ingen uppgift
030116, *Kubasvenskens pappa litar inte på UD*, Ingen uppgift
030214, *Fåordig Kubasvensk nekar till brott*, Ingen uppgift

030314, *USA söker hjälp hos regeringen*, Ingen uppgift
030314, *"Min son är ingen fanatiker"*, Ingen uppgift
040710, *Alla papper på bordet om Mehdi Ghezali*, Ledare
040710, *Vänta lite med medaljen*, Ledare
040710, *Resan hem kostade 522 500*, Ingen uppgift
040713, *Kubafången hotas i brev*, Ingen uppgift
040717, Ingen rubrik, Ingen uppgift
040717, *Många luckor i Mehdi Ghezalis berättelse*, Ingen uppgift
040717, *"Alla i Afghanistan är inte al-Qaida"*, Ingen uppgift
040721, *Besviken Ghezali fortsätter gömma sig*, Ingen uppgift

Nerikes Allehanda

020124, *UD väntar på besked om svensk talibanfånge*, Lars Larsson
020218, *"Han hade kommit i dåligt sällskap. Jag läste Koranen med honom. Jag talade med honom och jag är tacksam för att han lyssnade på mig. Min son är ingen krigare. Han är religiös, men ingen fanatiker."*, Gunnar Sundell
020219, *"Jag längtar efter att få träffa er igen" Brevet från fångne Ali på USA-basen har övertygat pappan: Nu måste ni få hem min son*, Gunnar Sundell
020222, *Svensk fånge på Kuba kommer från Örebro*, Ingen uppgift
020308, *Örebroaren med bland fångarna som opererats?*, Grim Berglund
020408, *Kubafångens situation helt oacceptabel - stjärnadvokat tar över 22-åringen försvar*, Ingen uppgift
021215, Ingen rubrik, Anna Levin
021219, *Ett år sedan Kubafången greps*, Ingen uppgift
021222, *För sjunde gången i rad har NA utsett årets hetaste örebroare*, Ingen uppgift
021222, *Skänker ingen tröst*, Karin Pilkvist
030205, *Sverige kräver att Kubafången friges Pappa Ghezali i Örebro tycker att UD agerar för sent*, Ingen uppgift
020228, *"De bara pratar och pratar ..."*, Ingen uppgift
030304, *"Jag ger USA en chans till" Kuba-fångens pappa mötte Anna Lindh mellan hopp och förtvivlan*, Tina Enström
040709, Ingen rubrik, Karin Pilkvist
040710, Ingen rubrik, Erik Marander
040715, Ingen rubrik, Ledare
040715, Ingen rubrik, Nils Funcke
040716, Ingen rubrik, Ledare
040716, Ingen rubrik, Karin Pilkvist
040717, Ingen rubrik, Karin Pilkvist
040905, *"Jag var väl naiv"*, Charlotta Nilsson
041018, *Nya fakta stärker Ghezalis berättelse*, Ingen uppgift

